

ЗРАЗОК

Титульний аркуш для твердої обкладинки (розмір 7,5см x 13,5см)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

**Випускна робота бакалавра
на тему: «Напрями ефективного використання оборотних активів
підприємства»**

Розробив студент групи 401-ЕФ
Козоріз Олександр Миколайович

Полтава 2023

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Напрями ефективного використання оборотних активів
підприємства»**

Виконав: студент 4-го курсу, групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Козоріз О.М.

Керівник: к.е.н., доцент Скриль В.В.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри

економіки, підприємництва та маркетингу

Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Григор'єва О.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із

праць інших авторів без відповідних посилань

Козоріз О.М.

Підтверджую достовірність даних, використаних

у роботі

Козоріз О.М.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Козоріз О.М. Напрями ефективного використання оборотних активів підприємства. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 80 сторінки, 17 таблицю, 11 рисунка, список літератури з 87 джерел та 3 додатків.

Ключові слова: оборотні активи, підприємство, виробництво, чистий дохід, запаси, дебіторська заборгованість, витрати, валовий прибуток, собівартість, рентабельність.

Мета роботи полягає в дослідженні теоретичних і практичних аспектів напрямів ефективного використання оборотних активів, а також напрямів та способів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

Об'єкт дослідження – фінансова діяльність ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти формування напрямів ефективного використання оборотних активів ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

У випускній роботі розглянуто теоретико-методичні основи ефективності використання оборотних активів підприємства; проведений аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»; розроблені шляхи підвищення управління оборотними активами підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».

ABSTRACT

Kozoriz O.M. Directions of effective use of current assets of the enterprise. Manuscript. Graduation thesis for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance" - Yuriy Kondratyuk Poltava Polytechnic National University, Poltava, 2023.

Yuriy Kondratyuk Poltava Polytechnic National University, Poltava, 2023.

The work contains 80 pages, 17 tables, 11 figures, a bibliography of 87 sources and 3 appendices.

Keywords: current assets, enterprise, production, net income, stocks, receivables, expenses, gross profit, cost price, profitability.

The purpose of the work is to study the theoretical and practical aspects of the directions of effective use of current assets, as well as directions and methods of increasing the efficiency of the use of current assets of the PJSC PHARMACEUTICAL FIRM "DARNYTSYA".

The object of the study is the financial activity of PJSC "PHARMACEUTICAL FIRM "DARNYTSYA".

The subject of the study is the theoretical, methodical and practical aspects of the formation of directions for the effective use of current assets of PJSC PHARMACEUTICAL FIRM "DARNYTSYA".

The thesis examines the theoretical and methodological foundations of the efficiency of using the company's current assets; conducted an analysis of the effectiveness of the use of current assets of the Darnytsia Pharmaceutical Firm PrJSC; developed ways to improve the management of current assets of the PJSC "Pharmaceutical Firm "Darnytsia".

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства.....	7
1.2. Характеристика чинників впливу на ефективність використання оборотних активів.....	15
1.3. Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».....	32
2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».....	32
2.2. Аналіз економічного потенціалу підприємства	39
2.3. Аналіз динаміки, складу та ефективності використання оборотних активів підприємства.....	44
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».....	51
3.1. Пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства	51
3.2. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства	58

				ВР 401-ЕФ 19060						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Козоріз О.М.</i>			<i>Напрями ефективного використання оборотних активів підприємства</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Скриль В.В.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Скриль В.В.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>									
				<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> </td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">80</td> </tr> </table> Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування	Літ.	Арк.	Акрушів		3	80
Літ.	Арк.	Акрушів								
	3	80								

3.3. Оптимізація дебіторської заборгованості в системі управління оборотними активами підприємства.....	62
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	80

				ВР 401-ЕФ 19060			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	<i>Напрями ефективного використання оборотних активів підприємства</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	Козоріз О.М.					4	80
Перевір.	Скриль В.В.				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
Н. Контр.	Скриль В.В.						
Затверд.	Птащенко Л.О.						

3.3. Оцінка інвестиційної привабливості ПрАТ «Фармацевтична компанія
«Дарниця»

.....73

Висновки до розділу

3.....78

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«ФАРМАЦЕВТИЧНА КОМПАНІЯ «ДАРНИЦЯ»

.....80

4.1. Заходи щодо покращення результатів господарської діяльності та
підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства

.....80

4.2. Організаційний план впровадження інвестиційного проекту та оцінювання ризиків
.....87

4.3. Економічне обґрунтування проекту забезпечення інвестиційної привабливості підприємства
.....97

Висновки до розділу
4.....105

ВИСНОВКИ.....
..107

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ.....111

ДОДАТКИ.....
..114

ВСТУП

Ефективність управління оборотними активами для підприємства має важливе значення. Адже оптимальне управління оборотними активами веде до збільшення доходів і зниження ризику дефіциту, покращення інвестиційного клімату в країні (приплив іноземного капіталу). Правильне управління дозволить максимізувати прибуток і мінімізувати комерційний ризик.

Актуальність теми визначена важливою роллю аналізу оборотних активів, проведення такого аналізу дозволяє, з одного боку, визначити стабільність окремих джерел формування оборотних активів з точки зору можливості їх використання в майбутньому, з другого – виявити, на фінансування яких операцій витрачені кошти, чи є це використання доцільним та чи збережеться в майбутньому структура використання коштів, що склалася.

Значний внесок у вирішення окремих проблем, пов'язаних з розробкою методологічних, організаційних, інформаційних аспектів управління оборотними засобами, зробили такі вчені як А.М. Поддєрьогін, С.В. Мочерний І.О. Бланк, І.Є. Януль, В.В. Остапенко, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, С.О. Булгакова, О.О. Терещенко, Н.П. Шульга, А.М. Павловський, С.Ф. Покропивний, О.М. Бандурка, М.Л. Коробов, Джеймс В. Хорн.

Мета роботи полягає в дослідженні теоретичних і практичних аспектів напрямів ефективного використання оборотних активів, а також напрямів та способів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

Для досягнення поставленої мети будуть вирішуватися такі завдання:

- дослідити сутність, класифікацію та джерела формування оборотних активів підприємства;
- надати характеристику чинників впливу на ефективність використання оборотних активів;

- розкрити існуючі методики оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства;
- надати господарсько-правову характеристику функціонування ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»;
- здійснити аналіз економічного потенціалу підприємства;
- проаналізувати динаміку, склад та ефективність використання оборотних активів підприємства;
- представлено пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства;
- розробити напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.

Об'єкт дослідження – фінансова діяльність ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти формування напрямів ефективного використання оборотних активів ПрАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ».

У процесі дослідження застосовані методи дослідження: аналізу та синтезу (для дослідження окремих складових та логічних узагальнень), метод порівняльного аналізу (при дослідженні моделей управління оборотними активами), методи горизонтального й вертикального аналізу (при обґрунтуванні стану управління оборотними активами на підприємстві).

Для проведення аналізу стану, структури та ефективності використання оборотних активів використовується наступна інформаційно-аналітична база: ф. №1 «Баланс» та ф. №2 «Звіт про фінансові результати».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства

На кожному етапі розвитку світової економіки загалом та української зокрема існували різні підходи до визначення «оборотних активів». При цьому, дефініція виникла відносно недавно – на початку минулого століття. У змістовому наповненні цього поняття і закладена суть ефективного управління оборотними активами.

Достатньо велика кількість термінів має безліч підходів, «оборотні активи» не став винятком, тому при вивченні джерел на дану тему нами було виявлено різні економічні підходи, щодо сутності цього явища. Це дало змогу ґрунтовніше зрозуміти проблематику об'єкта моєї дипломної роботи.

Кожен дослідник тлумачить сутність поняття оборотні активи на свій розсуд, виокремлюючи класифікації різноманітні і підходи стосовно розуміння і формування моделей аналізу, а також керування оборотними активами.

Основними нормативними документами, що визначають сутність оборотних активів є вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [53].

Оборотні активи – термін, який збігається із найменування другого розділу активу бухгалтерського балансу. До основних елементів оборотних активів

належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів.

Щоб краще зрозуміти сутність досліджуємого поняття, його можна розділити. Отримаємо наступне: «Активи», які знаходяться в обороті. Обороти на мікрорівні – це певний обіг засобів, якими оперує підприємство. Також можна сказати, що оборот як процес постійного руху цих елементів є визначеним, логічним та проходить за певними принципами. Оборотні активи перебувають в постійному русі та проходять стадії кругообігу на підприємстві [60].

У працях своїх Шелудько В. М. тлумачить активи оборотних, як: «активи, що обслуговують господарський процес підприємства і забезпечують його неперервність» [73].

Професор Власова Н. О. пояснює значення активів оборотних, як: «сукупність матеріальних і грошових цінностей, що обслуговують поточний господарський процес підприємства, які перебувають у постійному кругообігу й у повному обсязі переносять свою вартість на товари (роботи, послуги), що реалізують, протягом одного операційного циклу, з метою одержання економічної вигоди (прибутку)» [17].

Дослідник Базилінська О. Я. під поняттям активи оборотні розуміє: «активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно коротким строком (менше року)» [3].

Професор Лігоненко Л. О. пояснює активи оборотні, як: «сукупність економічних ресурсів підприємства, що перебувають у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму впродовж одного операційного циклу (одного року) та в повному обсязі переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції» [34].

У своїх працях науковий доктор економічних наук. Слав'юк Р. А. наголошує на тому, що: «оборотні активи підприємства – це ресурси, які

належать підприємству і які, напевно, буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу» [59].

Нашкерська Г. В. під активами оборотними зазначає: «грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції» [38].

Ковальов В. В. наголошує, що: «оборотні активи – це активи, що споживають у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 місяців через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість на виготовлену продукції» [26].

Професор І. О. Бланк до активів оборотних відносить: «сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного циклу» [7].

Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В зазначають, що: «найважливішою складовою забезпечення функціонування підприємства є оборотні активи, бо вони є основною рушійною силою діяльності підприємства. Оборотні засоби постійно знаходяться у русі, здійснюють кругообіг, переходячи з грошових засобів у виробничі запаси, з виробничих запасів - у незавершене виробництво, з незавершеного виробництва - у готову продукцію, з готової продукції - у кошти в розрахунках, з коштів у розрахунках - у грошові засоби. Тому головним є вирішення проблеми організації діяльності підприємства у частині оборотних активів. Необхідно зазначити на тому, що у разі нестачі необхідного обсягу активів у певний час, може спровокувати до втрат можливостей виконувати свої зобов'язання у повній мірі» [12].

Активи оборотні як категорія матеріальна - це сукупність матеріальних активів і коштів грошових, котрі участь беруть у створенні продукту, повністю споживаються в процесі виробництва та повністю свою вартість передають виробничому продукту протягом операційного циклу або 12 місяців з дати

балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо). Оборотні активи як вартісна категорія - це величина, що висувається в кругообіг оборотних та оборотних коштів для забезпечення безперервності процесу виробництва та обігу.

Таке тлумачення дає розуміння основної та найпоширенішої класифікації активів оборотних. Таким чином, аналізуючи наведене вище визначення активів оборотних, ми можемо сформулювати таке трактування: активи оборотні - сукупність матеріальних активів і коштів грошових, що перебувають у обігу постійному з метою забезпечення безперервності процесу виробничого і ліквідності підприємства, зміни його матеріальних цінностей форму протягом одного робочого циклу.

Для більш точного аналізу даної категорії всі варіанти визначень різних авторів зведено в табл. 1.1.

Таким чином, аналізуючи інтерпретації поняття оборотні активи підприємства, можна зробити висновок, що для визначення цього поняття використовують такі ключові слова: грошові кошти та їх еквіваленти, ресурси, засоби, сукупність оборотних фондів і фондів обігу, сукупність майнових цінностей підприємства, сукупність коштів. На основі даних визначень, доцільно провести морфологічний аналіз сутності поняття «оборотні активи» (табл. 1.2).

Згідно з визначенням оборотних активів, їх можна класифікувати на кілька груп за певними класифікаційними критеріями. В даний час не існує єдиної класифікації оборотних активів або їх складових. Тому корисно буде розглянути існуючі та запропонувати нові класифікаційні ознаки. Подібно до концепції оборотних активів, кожен учений виділяє певні підходи до класифікації, класифікаційні ознаки та групи оборотних активів. Розглянемо види активів оборотних, які виділяють вчені сучасні.

Таблиця 1.1

Варіанти визначень активів підприємства сучасними економістами

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	НП(С)БО 1 [53]	Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу
2	Слав'юк Р. А. [65]	Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу
3	Нашкерська Г. В. [54]	Оборотні активи – це грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції
4	Демченко Т. А. [23]	Оборотні активи – сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі
5	Ковальов В. В. [37]	Оборотні активи – активи, що споживаються у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 міс. через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість виготовленої продукції
6	Бланк І. О [9]	Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо–комерційну діяльність підприємства, що повністю споживаються у процесі одного виробничо–комерційного циклу
8	Ермасова Н. Б. [29]	Оборотні активи – засоби, інвестовані підприємством в поточні операції під час кожного операційного циклу
10	Кірейцев Г. Г. [36]	Оборотні активи – це сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції

Охарактеризуємо детальніше групи ознак класифікації оборотних активів, які виділяються вітчизняними науковцями [11]. Результати опрацювання 9 наукових джерел дозволили вибрати сукупність ознак та елементів класифікації оборотних активів, яка представлена на рисунку 1.2.

Узагальнення наведеного дає можливість стверджувати, що всебічне теоретичне дослідження категорії оборотних активів, правильне розуміння його сутності мають велике практичне значення. Оборотні активи – це ті активи, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства.

Таблиця 1.2

Морфологічний аналіз сутності поняття «оборотні активи підприємства»

Ключове слово	Сутність поняття в межах ключового слова	Автор / Джерело
грошові кошти та їх еквіваленти	грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні	НП(С)БО 1
ресурси	ресурси, які належать підприємству	Слав'юк Р. А.
засоби	засоби, інвестовані підприємством в поточні операції	Ермасова Н. Б.
сукупність	сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності; сукупність майнових цінностей підприємства; сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу	Демченко Т. А. Бланк І. О. Кірейцев Г. Г.

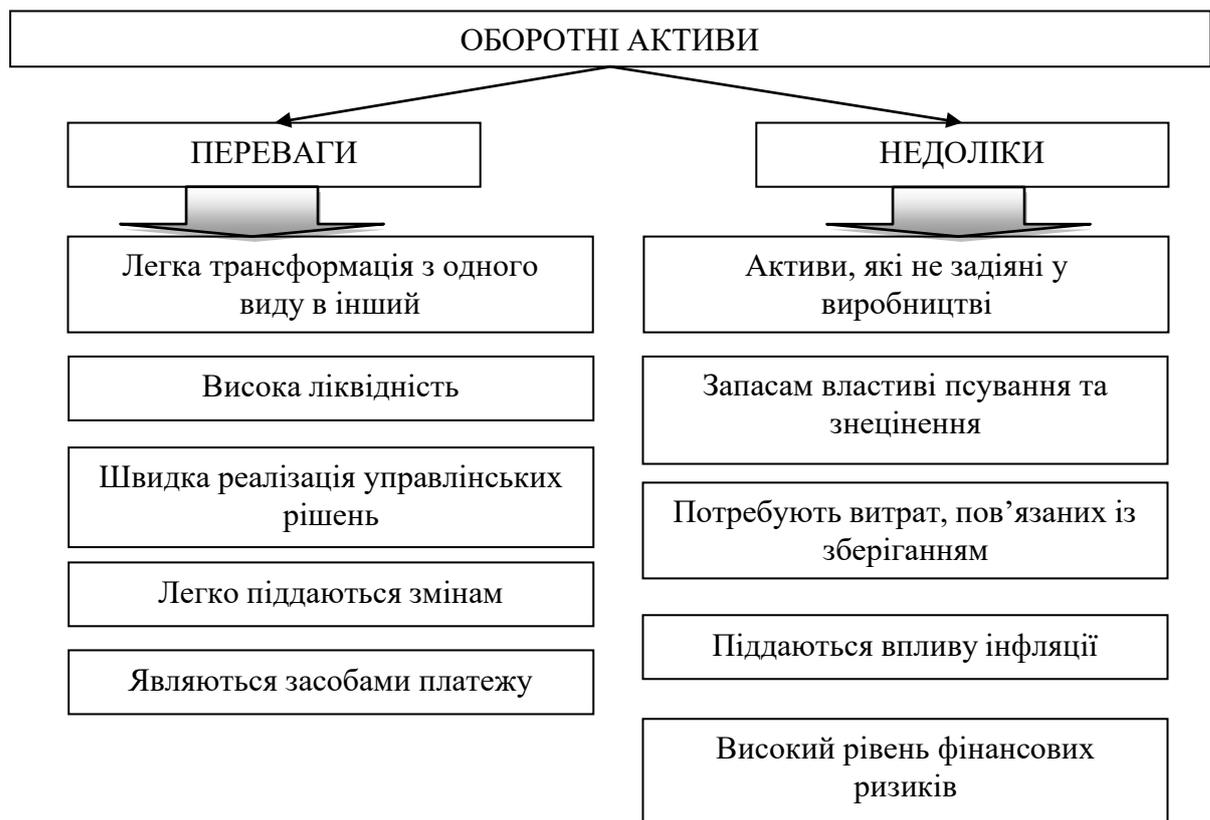

Рис.1.1. Переваги та недоліки оборотних активів

Всі складові частини активів оборотних пов'язані між собою та виступають частинами складовими процесу виробничого, котрий не можливий в

умовах відсутності однієї із них. На рисунку 1.3. зобразимо схематично зазначене.

Рис.1.2. Групи та елементи класифікації оборотних активів

Як видно з наведеної схеми, процес виробничий, частиною якого є активи оборотні, ускладнюється відсутністю однієї з груп активів оборотних або стає взагалі неможливим. При відсутності достатніх запасів можуть відбуватися простий, зриви у виробництві, вимирання товарних ліній. Зате значне збільшення суми дебіторської заборгованості призводить до зменшення готівки

в обігу, що не дозволяє підприємству залучати свою потребу в товарно-матеріальних запасах без залучення оборотних коштів із зовнішніх джерел.

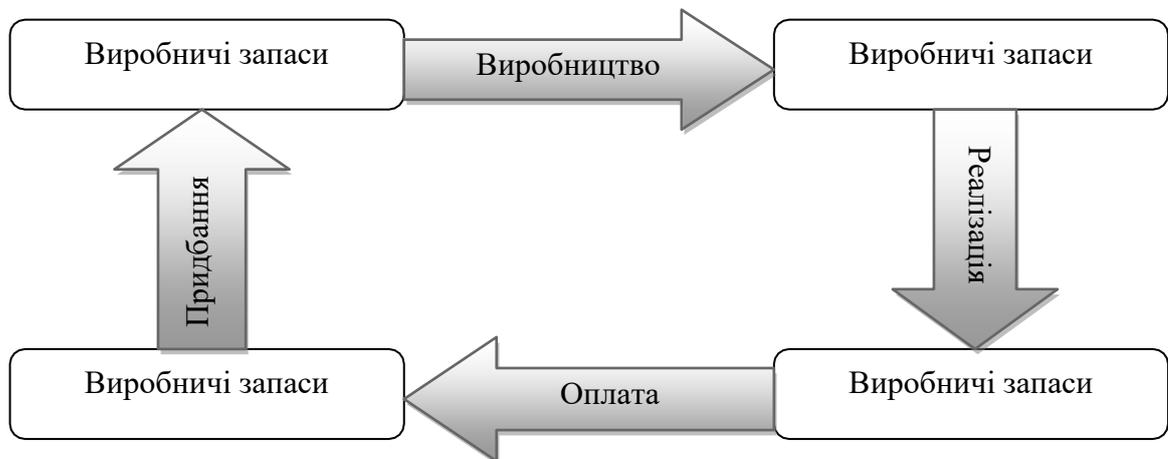

Рис.1.3. Схема кругообігу оборотних активів

Активи оборотні розподіляються на нормовані та ненормовані. Нормовані складаються з запасів товарно-матеріальних цінностей, включаючи незавершене будівництво, готову продукцію тощо. Це гроші, необхідні для створення мінімального запасу запасів та забезпечення безперервності виробничого процесу та збуту. Вони складаються з виробничих запасів (сировини, палива, упаковки, малоцінних та швидкозношуваних предметів, запасних частин для ремонту), незавершеного виробництва, майбутніх витрат та готової продукції. Ненормовані активи оборотні - це основна частина оборотних активів підприємства.

В свою чергу Брушко Г.В. зазначає: «елементи оборотних активів, які покликані обслуговувати реалізацію продукції, не нормуються. До ненормованих оборотних активів відносяться:

- грошові кошти на рахунках у банку й у касі підприємства;
- дебіторська заборгованість – тимчасове відволікання засобів з обороту одного підприємства з розпорядження іншого.

Частка дебіторської заборгованості в складі ненормованих оборотних засобів невелика, однак з метою подальшого зміцнення господарсько-фінансової дисципліни задачею кожного підприємства є всіляке його скорочення; - засоби в

розрахунках, не пов'язані безпосередньо з виробничою діяльністю, тобто в розрахунках. Незважаючи на те що у процесі відтворення оборотні активи належать сфері безпосереднього виробництва й обігу, за джерелами формування вони діляться на власні і позичені (залучені)» [13].

Власні потрібні з метою потреб задоволення підприємства у запасах, напівфабрикатах для використання власного, в залишках продукції готової, виробництві незавершеному, а також у коштах на витрати майбутні. Здійснюються банківські позики для задоволення потреб тимчасових, а також кошти, які тимчасово перебувають в обігу підприємств до завершення розрахунків з бюджетом державним, сировини постачальниками, комплектуючих та кредиторами іншими.

Носов П.Л. наголошує на тому, що: «власні оборотні активи поповнюються здебільшого за рахунок прибутку. Власні оборотні активи покликані забезпечувати утворення постійних мінімальних виробничих запасів (сировини, матеріалів, палива і т.д.), заділів незавершеного виробництва, вкладень у витрати майбутніх періодів і залишків готової продукції, необхідних для нормальної і безперебійної роботи підприємства. Загальна сума цих мінімальних запасів складає норматив власних оборотних активів, що визначається або уточнюється щорічно при розробці фінансового плану» [40].

Тому забезпечення стійкого розвитку підприємств буде залежати від вибору ефективної стратегії використання й формування їх активів, в тому числі оборотних активів. Для прийняття вірних управлінських рішень потрібен чіткий аналіз використання оборотних активів.

1.2. Характеристика чинників впливу на ефективність використання оборотних активів

Оборотні активи є однією зі складових ресурсного потенціалу підприємства, стан та ефективність використання яких безпосередньо впливають

на ефективність його функціонування. Фактори, що визначають величину оборотних коштів, можуть бути об'єктивними, тобто незалежними від діяльності даного підприємства, і суб'єктивними. До суб'єктивних можна віднести, наприклад, раціональність використання оборотних коштів, виконання плану товарообігу, що застосовуються форми обслуговування, дотримання кредитної та фінансової дисципліни.

Вивчення наукових джерел дало змогу систематизувати різні підходи щодо виявлення чинників впливу на ефективність функціонування потенціалу оборотних активів підприємств, результати яких наведені на рис. 1.4.

На основі даних (рис. 1.4) та проведення експертної оцінки специфіки функціонування потенціалу оборотних активів на підприємствах нами була запропонована комплексна класифікація чинників впливу на ефективність функціонування потенціалу оборотних активів саме підприємств.

Сукупність чинників, які впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів на підприємствах у загальному вигляді можна поділити на дві групи: чинники зовнішнього середовища (опосередкованого впливу) – ті, якими підприємства не можуть управляти, але повинні до них пристосовуватися, і внутрішнього середовища (безпосереднього впливу), які залежать від здібностей менеджерів підприємств управляти оборотними активами [24].

В залежності від характеру впливу, усі зовнішні чинники підрозділяють на дві основні групи – чинники прямого і непрямого впливу на підприємства. На рис. 1.5. слід систематизувати чинники впливу зовнішнього середовища за окремими групами.

Розглянувши підходи різних авторів, слід відзначити, що найбільш суттєвого впливу на функціонування потенціалу оборотних активів завдає інфляційний чинник. В результаті інфляційних процесів на підприємствах виникає дефіцит оборотних активів. До інфляційних чинників, що спричиняють скорочення оборотних активів, слід віднести:

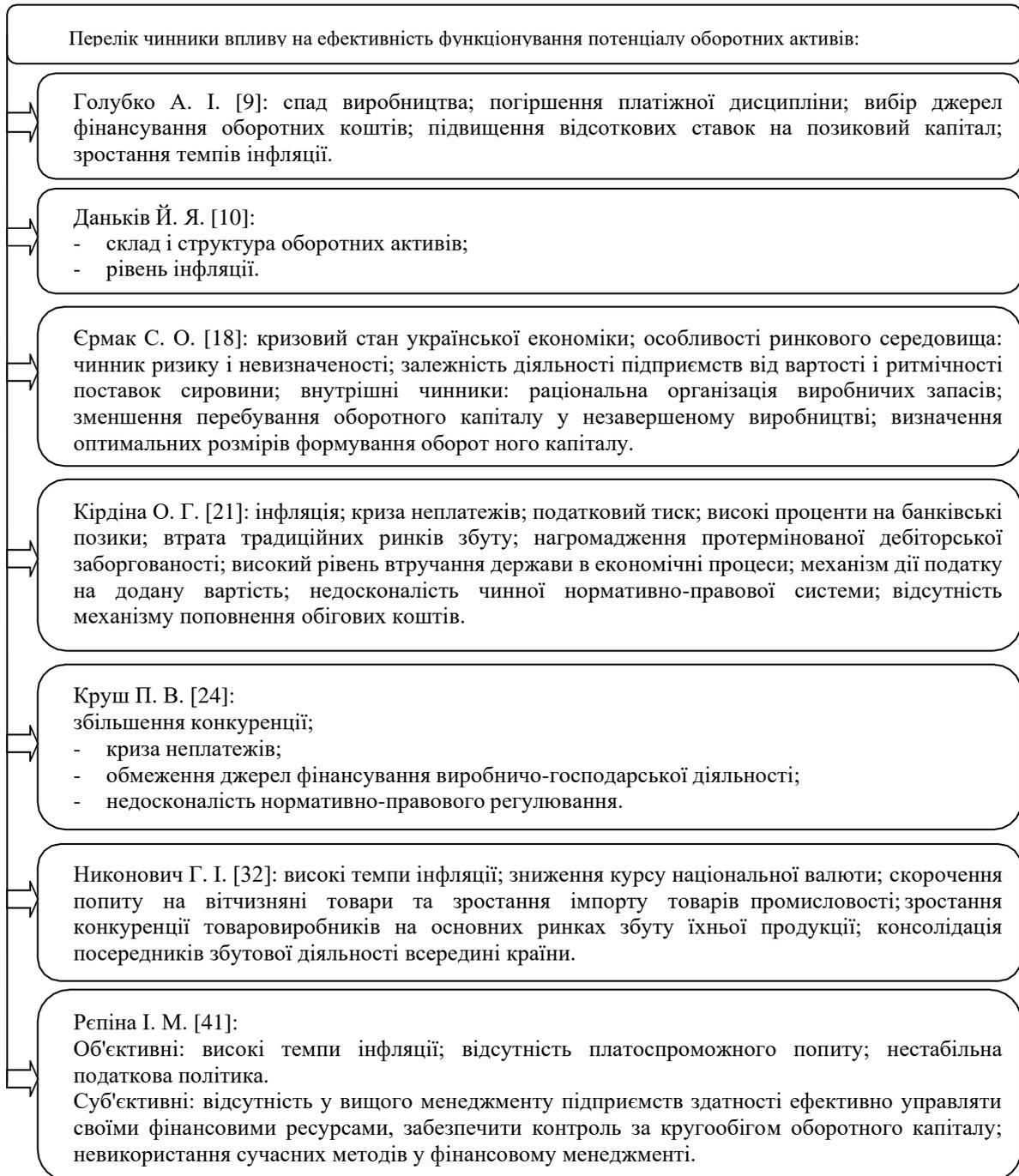

Рис. 1.4. Погляди авторів щодо чинників впливу на ефективність функціонування потенціалу оборотних активів підприємства

- не правильна організація витрат для формування товарних запасів;
- відсутність балансу у вартісної оцінки матеріальної і грошової частин оборотного капіталу;

– ріст доходу підприємства за рахунок інфляції, частина якого перераховується до бюджету через дію механізму податку на прибуток підприємств;

– ріст наднормованих запасів.

Рис. 1.5. Систематизація зовнішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємств

Фінансовим чинником, що визначає потребу у власних оборотних активах, є можливість залучення для формування оборотних активів позикових коштів [43]. Впершу чергу для цього мають бути створені такі умови : достатній рівень самофінансування, наявність відповідного майна(за портеби банк приймає у заставу), фінансових результатів діяльності підприємства та його стабільного становища на ринку. Чим кращі результати діяльності підприємства, тим вища можливість залучення банківських кредитів і можливість економії на власних оборотних коштах. З іншої сторони, високі відсоткові ставки на позичковий капітал мають негативний вплив на фінансовий стан підприємств, оскільки відсоток оборотного капіталу виділяється на оплату таких зобов'язань.

Схема основних джерел формування оборотних активів підприємств представлена на рис. 1.6.

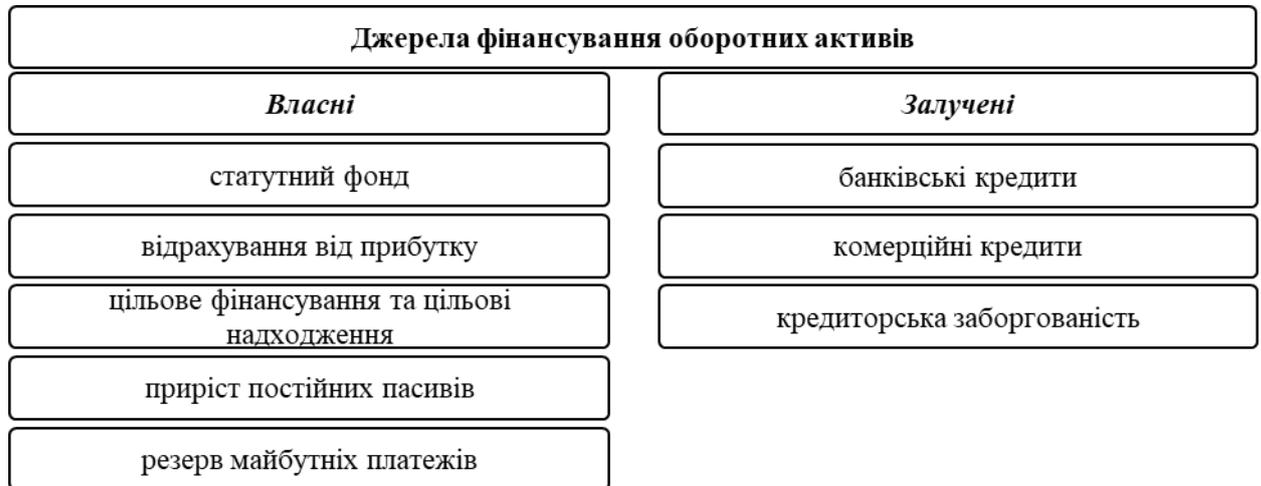

Рис.1.6. Джерела фінансування оборотних активів [50]

Так, щоб розробити політику фінансування оборотних активів в капіталі підприємства, необхідно класифікувати оборотні активи за характером участі в операційному процесі, періоду функціонування і за характером фінансових джерел формування. За характером участі в операційному процесі ми можемо розділити оборотні активи за такими ознаками: виробничі та фінансові оборотні активи – дебіторська заборгованість і грошові активи [32].

Попит на продукцію – один із ключових факторів, який впливає на формування потреби в оборотних активах, якщо виникає висока конкуренція на ринку, підприємство має бути забезпечене достатньою кількістю готової продукції, для швидкого задоволення потреб споживачів.

Не менш вагоми є чинники не тільки зовнішнього, а і внутрішнього середовища – це чинники, які створюються, регулюються та контролюються всередині підприємства (рис. 1.7).

Організаційно-управлінські чинники – це насамперед стратегія розвитку підприємства, масштаб діяльності підприємства, етап розвитку підприємства. До виробничих чинників відноситься процес виробничого циклу та логістика всередині підприємства. До маркетингових чинників – це насамперед політика

ціноутворення, частка доданої вартості в ціні продукту, різноманітність товарів та послуг, які надає підприємство, маркетингова стратегія [28].

Рис. 1. 7. Систематизація внутрішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємств

Фінансові чинники – це фінансова політика підприємства та політика фінансування оборотних активів. Джерела фінансування оборотних активів у значній мірі визначають ефективність його використання. Існує три принципових підходи до фінансування різних груп оборотних активів підприємства (рис. 1.8).

Розподіл оборотних активів на власні і позикові вказує джерела походження та форми надання підприємству оборотних активів у постійне або тимчасове користування. Власні оборотні активи створюються за рахунок власного капіталу підприємства (статутний капітал, резервний капітал, накопичений прибуток і ін.).

Для нормальної забезпеченості господарської діяльності оборотними активами величина їх встановлюється в межах 1/3 величини власного капіталу. Власні оборотні активи знаходяться в режимі постійного користування [30].

Створення правильного балансу між власними та залученими коштами, обумовленого специфічними особливостями кругообігу фондів у тому чи іншому суб'єкту господарювання, є важливим завданням керуючої системи. Всі джерела фінансування оборотних коштів підрозділяються на власні, позикові та залучені [31].

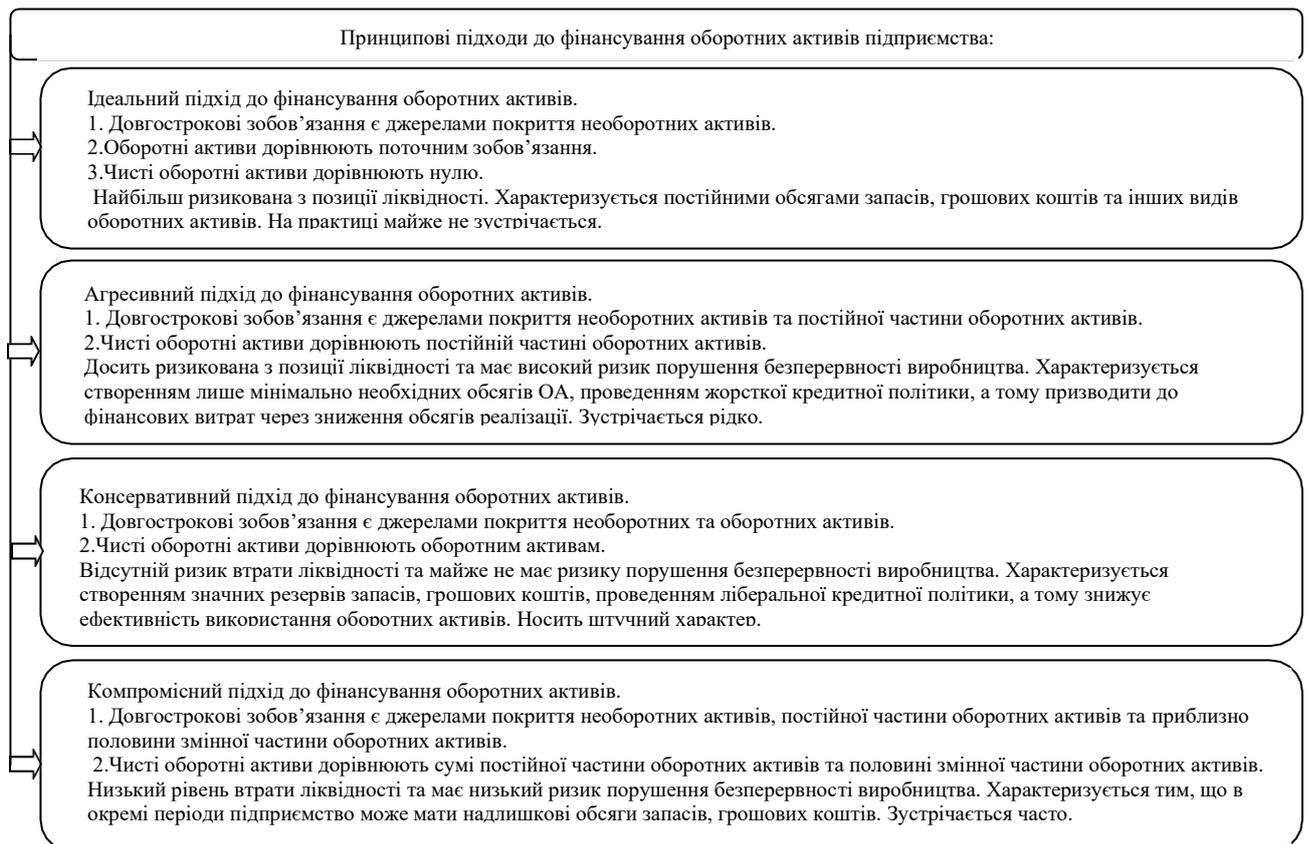

Рис. 1.8. Принципові підходи до фінансування оборотних активів підприємства

Отже, у результаті дослідження запропонована класифікація чинників впливу на формування та ефективність використання потенціалу оборотних активів підприємств в сучасних умовах розвитку національної економіки.

1.3. Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства

Результати діагностики оборотних активів дозволяють правильно

планувати та управляти оборотними активами. У цьому аспекті в працях, що присвячені управлінню оборотних активів, основними показниками ефективності оборотних активів є коефіцієнт обертання оборотних коштів, тривалість обертання оборотних коштів, коефіцієнт завантаження оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів, абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів [19].

У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств аналіз оборотних активів проводять у наступній послідовності [20]:

1. на першому етапі оцінюють загальний розмір оборотних активів підприємства та аналізують зміни в їх обсязі впродовж звітного періоду. При проведенні цієї роботи визначається також питома вага оборотних активів у загальному обсязі майна та її зміна протягом періоду;

2. на другому етапі досліджують структуру оборотних активів підприємства за видами активів, а також іншими кваліфікаційними ознаками (прибутковості, швидкості оборотності, платоспроможності). Це дозволяє оцінити основні тенденції в зміні складу оборотних активів та ступінь досягнення відповідної мети діяльності;

3. в ході проведення третього етапу аналізу необхідно кількісно оцінити вплив факторів, які обумовлюють зміни в обсязі оборотних активів підприємства;

4. на четвертому етапі аналізу оцінюють зміни в складі джерел фінансування оборотних активів підприємства. Для цього обчислюють розмір власного оборотного капіталу, порівнюють з відповідними показниками за попередні періоди. Питома вага власних джерел фінансування оборотних активів використовується для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства, його незалежність від зовнішніх джерел фінансування;

5. на п'ятому етапі аналізу розраховують показники ефективності використання оборотних активів, проводять їх аналіз та роблять аналітичні висновки.

Для проведення аналізу ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи:

- 1) горизонтальний аналіз;
- 2) вертикальний аналіз;
- 3) аналіз із застосуванням коефіцієнтів;
- 4) факторний аналіз;
- 5) нормування;
- 6) метод ABC;
- 7) оптимізація [21].

Суть горизонтального аналізу полягає в порівнянні показників оборотних активів попереднього і поточного року. При цьому здійснюється постатейне зіставлення показників і визначається абсолютна і відносна їх зміна [22].

На відміну від горизонтального, що показує динаміку показників оборотних активів за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури оборотних активів. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки (загальний обсяг оборотних активів підприємства, загальний обсяг запасів, загальний капітал підприємств тощо). За допомогою цього методу аналізу з'ясуємо, яку частку у групі (або підгрупі) становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємств.

Метод аналізу за допомогою коефіцієнтів полягає в тому, що оцінку ефективності проводять за допомогою коефіцієнтів, розрахованих за статистичними даними діяльності підприємств. Цим способом вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність [18].

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт обертання оборотних коштів – визначається як відношення

обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;

– тривалість обертання оборотних коштів (дні) – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання;

– коефіцієнт завантаження оборотних коштів – показник, обернений до коефіцієнта обертання;

– рентабельність оборотних коштів (%) – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.

У працях Л. М. Драгун пропонується аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства вести у двох напрямках: 1) традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; 2) якісний, кількісний і факторний аналіз [23]. Цей підхід є найбільш прийнятним, оскільки пропонується діагностика оборотних активів за рахунок різного роду показників, як абсолютних, так і відносних.

І. О. Бланк у своїх працях пропонує здійснювати аналіз оборотних активів за показниками ділової активності, що дозволяє виявити як швидко обертаються фінансові ресурси підприємства, вкладені в його поточні активи [7].

Підсумовуючи вищезазначене, варто говорити про те, що аналіз оборотних активів пропонується проводити за показниками ділової активності. Окремі з авторів, подають ще показники рентабельності. Зокрема, С. Ф. Покропивний і багато інших економістів для аналізу ефективності використання оборотних засобів пропонують розраховувати показник рентабельності оборотних засобів як відношення прибутку від реалізації продукції до розміру оборотних засобів [24].

У ході діагностики оборотних активів за їх видами необхідно здійснити їх розподіл, а пізніше в динаміці провести аналіз змін. Це дозволить виявити, яким чином змінився склад оборотних активів, джерела їх формування та визначити, яким чином, це пов'язано з діяльністю господарюючого суб'єкта.

Головним інструментом в оцінюванні оборотних активів виступають саме методи економічного аналізу, за допомогою яких можна оцінити та обґрунтувати

вплив оборотних активів на фінансовий стан підприємства.

Окселенко Н. О. для аналізу оборотних активів виділяє такі групи фінансових коефіцієнтів: показники стану та структури оборотних активів; узагальнюючі показники ефективності оборотних активів (показники рентабельності); показники ділової активності; показники ліквідності; показники фінансової стійкості [25].

А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. до показників, що характеризують оборотні кошти, відносять: коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту, показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів та суму вивільнення [26].

Брейлі Річард, Майерс Стюарт при аналізі оборотних активів виділяють ліквідність та ефективність. У складі показників ліквідності виділяють відношення чистого оборотного капіталу до загальної сукупності активів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та безпечний інтервал. У складі показників ефективності виділяють оборотність активів, оборотність чистого оборотного капіталу, тривалість запасів в днях, оборотність запасів, середній період збору дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості [27].

Таким чином, провівши аналіз вищевикладеного матеріалу, запропонуємо наступну послідовність проведення аналізу оборотних активів.

Ефективність використання оборотних активів підприємств можна також визначити за допомогою ряду коефіцієнтів, до яких відносять:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини оборотних активів підприємства [28]:

$$K_{об\alpha} = \frac{ЧД}{ОА}, \quad (1.1)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

ОА – оборотні активи підприємства.

2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості [28]:

$$K_{об_{дз}} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (1.2)$$

де ДЗ - середньорічні залишки дебіторської заборгованості. 3. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (С) до середньорічної вартості матеріальних запасів (МЗ) характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства [28]:

$$K_{об_{мз}} = \frac{С}{МЗ}, \quad (1.3)$$

3. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) (ЧД) до середньорічної вартості основних засобів (ОЗ). Він показує ефективність використання основних засобів підприємства, розраховуємо за формулою [28]:

$$ФВ = \frac{ЧД}{ОЗ}, \quad (1.4)$$

де ОЗ – середньорічна вартість основних засобів.

4. Тривалість обороту оборотних активів розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності оборотних активів [29]:

$$T_{об_{оа}} = \frac{360}{K_{об_{а}}}, \quad (1.5)$$

5. Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості [29]:

$$T_{\text{об}_{\text{дз}}} = \frac{360}{K_{\text{об}_{\text{дз}}}}, \quad (1.6)$$

6. Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом відображає частку власного оборотного капіталу в загальній величині оборотних активів і визначається за формулою [26]:

$$K_{\text{заб}_{\text{вок}}} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ОА}}, \quad (1.7)$$

де ВОК – власний оборотний капітал.

7. Коефіцієнт забезпечення матеріальних записів власними оборотними коштами. Даний коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових [26]:

$$K_{\text{вок}}^{\text{заб}^3} = \frac{\text{ВОК}}{3}, \quad (1.8)$$

де 3 - середньорічна вартість запасів підприємства; Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60 – 80%. Деякі автори називають критичну величину – 50%.

8. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню оборотних активів, розраховується за формулою [29]:

$$P_{\text{oa}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ОА}} \times 100\%, \quad (1.9)$$

де ЧП – величина чистого прибутку або збитку, отриманого підприємством;

З метою визначення кількісного впливу окремого фактора на результативну ознаку. Розглянемо методику проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів. Це дозволить нам отримати детальну інформацію про вплив факторів на результативний показник [30].

Розширена модель коефіцієнта оборотності оборотних коштів має вигляд [31]:

$$Ko_{ок} = \frac{BP}{BЗ + ДЗ + НВ + ГК + ГП + Т + IOA}, \quad (1.10)$$

де BP – виручка від реалізації;

BЗ– виробничі запаси;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

НВ– незавершене виробництво;

ГК– грошові кошти;

ГН – готова продукція;

Т – товари,

IOA – інші оборотні активи.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за початковий період, використовуючи формулу:

$$Ko_{ок_{ум1}} = \frac{BP_3}{BЗn + ДЗn + НВn + ГКn + ГПn + Тn + IOAn}, \quad (1.11)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що виручку підприємство отримає на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{ок_{ум2}} = \frac{BP_3}{BЗз + ДЗз + НВn + ГКn + ГПn + Тn + IOAn}, \quad (1.12)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів буде на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{ок_{ум3}} = \frac{BP_3}{BЗз + ДЗз + НВn + ГКn + ГПn + Тn + IOAn}, \quad (1.13)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів і дебіторська заборгованість будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}4}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_{\Pi} + GP_{\Pi} + T_{\Pi} + IOA_{\Pi}}, \quad (1.14)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, дебіторської заборгованості та незавершеного виробництва будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}5}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_{\Pi} + T_{\Pi} + IOA_{\Pi}}, \quad (1.15)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, величина дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}6}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_3 + T_{\Pi} + IOA_{\Pi}}, \quad (1.16)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величини запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів та готової продукції будуть на рівні звітного періоду, а величина товарів залишиться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}7}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_3 + T_3 + IOA_{\Pi}}, \quad (1.17)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за звітний період:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}8}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_3 + T_3 + IOA_{\Pi 3}}, \quad (1.18)$$

Для виявлення впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотних коштів проведемо такі розрахунки [30]:

1. Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\Delta K_{\text{оок}} = K_{\text{оок}_3} - K_{\text{оок}_\text{п}}, \quad (1.19)$$

2. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виручки від реалізації:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{вр}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}1}} - K_{\text{оок}_\text{п}}, \quad (1.20)$$

3. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виробничих запасів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{вз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}2}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}1}}, \quad (1.21)$$

4. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни дебіторської заборгованості:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{дз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}3}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}2}}, \quad (1.22)$$

5. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни незавершеного виробництва:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{нз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}4}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}3}}, \quad (1.23)$$

6. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни грошових коштів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{гз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}5}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}4}}, \quad (1.24)$$

7. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни готової продукції:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{гп}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}6}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}5}}, \quad (1.25)$$

8. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини товарів:

$$\Delta K_{оокТ} = K_{оокум7} - K_{оокум6}, \quad (1.26)$$

9. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини інших оборотних активів:

$$\Delta K_{оокіоа} = K_{оокз} - K_{оокум7}, \quad (1.27)$$

Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\Delta K_{оок} = \Delta K_{оок}vp + \Delta K_{оок}вз + \Delta K_{оок}дз + \Delta K_{оок}нз + \Delta K_{оок}зк + \Delta K_{оок}zn + \Delta K_{оок}m + \Delta K_{оок}іоа, \quad (1.28)$$

Після проведених розрахунків проводиться аналіз зміни коефіцієнта оборотності в цілому, в тому числі за рахунок окремих факторів. На підставі аналізу позитивного чи негативного впливу окремих факторів розробляються пропозиції щодо покращення значення показника оборотності.

Отже, в результаті виконання теоретичного розділу було сформульовано суть оборотних активів як грошових коштів підприємства, вкладених в оборотні виробничі фонди і фонди обігу з метою забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Доведено, що оборотні активи являють собою сукупність багатьох важливих ланок, без яких неможливий виробничий процес та нормальне функціонування підприємства в цілому. Проаналізовано показники, які визначають ефективність використання оборотних активів підприємства.

Аналіз оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» будемо проводити за методикою Л. М. Драгун, оскільки вона містить діагностику оборотних активів за рахунок різного роду показників, як абсолютних, так і відносних: проведемо традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; якісний, кількісний і факторний аналіз та оцінимо ефективність використання оборотного капіталу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»

Фармацевтична промисловість – галузь промисловості, пов'язана з дослідженням, розробкою, масовим виробництвом, вивченням ринку і розподілом лікарських засобів, переважно призначених для профілактики, полегшення і лікування хвороб [1]. В наш час фармацевтична промисловість одна з найбільш успішних і впливових галузей. Фармацевтична галузь відрізняється від інших галузей промисловості тим, що потребує високого рівня відповідальності влади і бізнесу за якість виготовленої продукції та її доступність за ціною для широких верств населення з метою збереження здоров'я нації, підвищення продуктивності праці, а також якості і тривалості життя людей

Фармацевтична промисловість України включає в себе виробництво лікарських засобів та виробів медичного призначення, оптово-роздрібну торгівлю, зберігання та розподіл через налагоджену мережу збуту (аптеки, аптечні пункти тощо). Фармацевтична промисловість є однією з найбільш динамічних і прибуткових галузей. Для України це важлива частина ринку, яка значною мірою визначає національну та оборонну безпеку країни, з великою наукоємною та розвиненою кооперацією. 48% фармацевтичних компаній зосереджуються на інноваціях досліджень і розробок, технологій та обладнання, отриманні та застосуванні нових знань [11].

Фармацевтичне виробництво, одне з лідерів за продуктивністю, за показником ВВП на одного працюючого – 1 млн 356 тис. гривень, фармацевтична промисловість попереду серед усіх галузей переробної

промисловості. Високий рівень продуктивності створює ресурси для інвестування в розвиток та залучення найкращих і високооплачуваних працівників. За даними Держстату, заробітна плата в цій сфері вдвічі вища, ніж у переробній промисловості [12].

На початку 2021 року споживання ліків зросло до 96 доларів США на одну особу в рік. Провідна роль належить аптечному сектору – 85% ринку безпосередньо фінансується споживачами і лише 15% – державою. Є чітка позитивна динаміка: аптечний ринок зростає в середньому на 12,6% на рік. Під впливом пандемії Covid-19 у 2020 році цей показник дещо сповільнився до 7,9%, але незважаючи на труднощі, всі рейтингові компанії відзначили зростання продажів, причому 13 з них змогли збільшити частку ринку, згідно з індексом Evolution Index [13, 14].

ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» – національний виробник лікарських засобів, що має давні фармацевтичні традиції. Це – шанована та успішна фармацевтична компанія.

ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» – це зареєстроване на території України приватне акціонерне товариство, резидент України, його фактична і юридична адреса: вул. Бориспільська, 13, м. Київ, Україна. «Дарниця» – національний виробник лікарських засобів, що має давні фармацевтичні традиції. Перші препарати – гематоген рідкий і у таблетках, випускались з 1932 р. Київською філією Українського інституту експериментальної ендокринології, на базі якої було і створено в подальшому перший в Україні фармацевтичний завод. Дарницький хіміко-фармацевтичний завод був створений у 1954 р., який у 1976 р. було перетворено на Київське виробничофармацевтичне об'єднання «Дарниця» [70], на багатократно модернізованій виробничій базі якого наразі функціонує підприємство.

«Дарниця» забезпечує близько 7-9 % фармацевтичної продукції вітчизняного виробництва (табл. 2.1), кожна сьома одиниця продукції, представлена у вітчизняній аптечній мережі, виготовлена на цьому підприємстві. Чисельність зайнятих у виробничих, торговельних та інших

підрозділах підприємства складає майже 5 % від чисельності усіх зайнятих у фармацевтичній промисловості в Україні. Про це свідчать дані порівняльні підприємства та інформація Державної статистичної служби України [37; 52].

Таблиця 2.1

Обсяги виробництва та реалізації продукції

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг реалізації ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», млн грн	1128,3	1711,5	2130,8	2529,7	3002,1
Обсяг реалізації фармацевтичних підприємств України, млн грн	14595,8	20295	26060,9	30175,3	34633,2
Питома вага обсягу реалізації ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» в обсязі реалізації фармацевтичних підприємств в Україні, %	7,73%	8,43%	8,18%	8,38%	8,67%
Індекс зростання обсягу реалізації ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (у фактичних цінах) % до попереднього року	x	151,7	124,5	118,7	118,7
Індекс зростання обсягу реалізації фармацевтичних підприємств України (фактичних цінах), % до попереднього року	x	139,0	128,4	115,8	114,8
Індекс цін виробників фармацевтичної галузі, % до попереднього року	119,0	133,0	114,3	109,4	112,7

Наведені вище особливості фармацевтичних підприємств країн світу, зокрема країн ЄС, щодо відносної стійкості до кризових явищ є характерними і для вітчизняних виробників цієї галузі, таких як ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця». В 2017-2021 рр., періоді, в якому більшість галузей промисловості мали низхідний тренд в своєму розвитку, скорочуючи обсяги виробництва і реалізації продукції як у натуральних, так і у вартісних показниках вимірювання, ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» збільшувала обсяги реалізованої продукції. Слід відзначити, що таке зростання частково відбувалось на фоні загального зростання цін виробників.

Основними видами діяльності підприємства є виробництво

фармацевтичних препаратів і матеріалів; оптова торгівля фармацевтичними товарами та роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах. Підприємство діє на підставі таких ліцензій:

- ліцензія, видана Державною службою України з контролю за наркотиками «Придбання, зберігання, перевезення, знищення, використання прекурсорів Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів»;

- ліцензія, видана Державною службою України з лікарських засобів «Виробництво лікарських засобів»;

- ліцензія, видана Державною службою України з лікарських засобів «Роздрібна торгівля лікарськими засобами»;

- ліцензія, видана Міністерством охорони здоров'я України.

Виробництво лікарських засобів здійснюється у відповідності з вимогами GMP2, правилами та нормами безпеки праці, а також санітарно-гігієнічними вимогами до виробництва фармацевтичних препаратів в таких формах:

- твердих лікарських форм (таблеток, таблеток покритих оболонкою, капсул, сашет). Виробнича потужність за цією формою становить більше 4 млрд. одиниць на рік;

- розчини для ін'єкцій в ампулах – більше 300 млн. ампул (об'ємом 1мл, 2мл, 5мл, 10мл та 20мл) на рік. Особливістю ампульного виробництва «Дарниці» є повністю автоматизована система виготовлення розчинів, яка дозволяє виключити ризик помилки оператора (людський фактор) під час здійснення критично важливих етапів технологічного процесу, включаючи приготування розчинів для ін'єкцій, а також підготовчі операції, такі як очистка та стерилізація системи;

- крапель (стерильних та нестерильних) – можливий випуск крапель у флаконах об'ємом від 5 до 50 мл у кількості близько 20 млн. шт. в рік;

- м'яких лікарських форм (мазі, креми, гелі, шампуні, розчини для зовнішнього застосування) – більше 30 млн. туб та флаконів;

– стерильних порошків для приготування розчинників для ін'єкцій – виробництво антибіотиків цефалоспоринового ряду здійснюється у кількості більше 21 млн. флаконів в рік;

– інфузійних розчинів у флаконах – інноваційна виробнича дільниця забезпечує випуск 16 млн. флаконів на рік.

Інформацію щодо обсягів виробництва та реалізації продукції, їх динаміки та структури ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» наведено у табл. 2.2-2.3. В структурі виробництва і реалізації продукції підприємства переважають тверді і ампульні форми лікарських засобів, які в досліджуваному періоді сягають до 60 % та 25 % відповідно.

Динаміка обсягів виробництва і реалізації продукції є позитивною, однак керівництво підприємства, оцінюючи перспективи розвитку власного виробництва припускають песимістичні сценарії розвитку, вказуючи що «...незважаючи на повільне економічне зростання в Україні у 2021 році, наслідки політичної та економічної ситуації в Україні передбачити вкрай складно, проте вони можуть мати суттєвий вплив на економіку України та майбутній фінансовий стан компанії...» [37].

Позитивна динаміка виробництва і реалізації продукції підприємства підкріплюється відповідними техніко-економічними показниками діяльності, наведеними у Додатку А.

Впродовж всього досліджуваного періоду підприємство працює з рівнем рентабельності, який перевищує досягнутий середньогалузевий рівень (рис. 2.1).

Як засвідчує попередньо проведений аналіз, ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» належить до найбільш динамічно зростаючої галузі промисловості у світу – фармацевтичної. Підприємство є лідером на вітчизняному ринку фармацевтичних продуктів і препаратів.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура виробництва основних видів продукції ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» у 2017-2021 рр.

Продукція	Од. вим.	Значення за рік					Темп зростання				
		2017	2018	2019	2020	2021	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2021/2017
Ампули	тис. од.	24528,94	14879,05	25368,22	26600,98	28187,10	0,606592	1,704962	1,048595	1,059627	1,1491368
	тис. грн.	464721,00	363084,30	606102,50	618623,10	708598,60	0,781295	1,669316	1,020658	1,145445	1,5247828
	%	32,70	24,10	27,50	25,50	24,90	-8,60	3,40	-2,00	-0,60	-7,80
Мазі	тис. од.	4058,14	3694,24	4649,81	4441,88	5250,41	0,910328	1,258665	0,955282	1,182024	1,2937972
	тис. грн.	89414,80	101712,30	136224,80	149831,60	192177,60	1,137533	1,339315	1,099885	1,282624	2,1492818
	%	6,30	6,70	6,20	6,20	6,70	0,4	-0,5	0	0,5	0,4
Таблетки	тис. од.	158347,74	128766,49	151831,63	140449,83	148442,10	0,813188	1,179124	0,925037	1,056905	0,9374438
	тис. грн.	791863,60	880870,60	1280563,80	1482331,60	1706736,50	1,112402	1,453748	1,157562	1,151386	2,1553415
	%	55,80	58,40	58,00	61,00	59,90	2,6	-0,4	3	-1,1	4,1
Інфузії	тис. од.	н/д	5193,06	4783,44	4923,45	6923,85	X	0,921123	1,02927	1,406301	X
	тис. грн.	н/д	86448,70	108002,80	124133,90	151982,90	X	1,249328	1,149358	1,224346	X
	%	н/д	5,70	4,90	5,10	5,30	X	-0,8	0,2	0,2	X
Анти-біотики	тис. од.	н/д	2588,52	1721,68	1551,60	3524,65	X	0,66512	0,901214	2,271621	X
	тис. грн.	н/д	76923,80	75561,70	55087,70	89575,20	X	0,982293	0,729043	1,626047	X
	%	н/д	5,10	3,40	2,30	3,10	X	-1,7	-1,1	0,8	X

Таблиця 2.3

Динаміка та структура виробництва основних видів продукції ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» у 2017-2021 рр.

Продукція	Од. вим.	Значення за рік					Темп зростання				
		2017	2018	2019	2020	2021	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2021/2017
Ампули	тис. од.	18709,012	19622,935	23849,69	28980,64	31015,746	1,048849	1,215399	1,215137	1,070223	1,6577971
	тис. грн.	347500,5	494529,9	566124,1	653604,1	731402,3	1,423106	1,144772	1,154524	1,11903	2,1047518
	%	29	28,9	26,6	25,8	24,4	-0,1	-2,3	-0,8	-1,4	-4,6
Мазі	тис. од.	3547,223	3675,278	4369,99	5018,66	5420,637	1,0361	1,189023	1,148437	1,080096	1,5281354
	тис. грн.	74766,1	99310,4	127826,2	164632,6	193780	1,328281	1,287138	1,287941	1,177045	2,5918163
	%	6,2	5,8	6	6,5	6,4	-0,4	0,2	0,5	-0,1	0,2
Таблетки	тис. од.	142634,61	140714,14	146489,9	155245,45	161315,481	0,986536	1,041046	1,059769	1,0391	1,1309701
	тис. грн.	706004,8	985398,9	1253189	1513280,7	1822567,6	1,39574	1,271758	1,207544	1,204382	2,581523
	%	59	57,6	58,8	59,6	60,7	-1,4	1,2	0,8	1,1	1,7
Інфузії	тис. од.		4087,069	4543,478	5643,58	7850,905		1,111671	1,242128	1,391121	
	тис. грн.		68362,8	105897	131700,9	161170,5		1,549044	1,24367	1,223762	
	%		4	5	5,2	5,4		1	0,2	0,2	
Анти-біотики	тис. од.		1871,42	1913,46	2105,27	3657,66		1,022464	1,100242	1,737383	
	тис. грн.		63892,8	77721,7	66459,8	93215		1,216439	0,8551	1,402577	
	%		3,7	3,6	2,6	3,1		-0,1	-1	0,5	

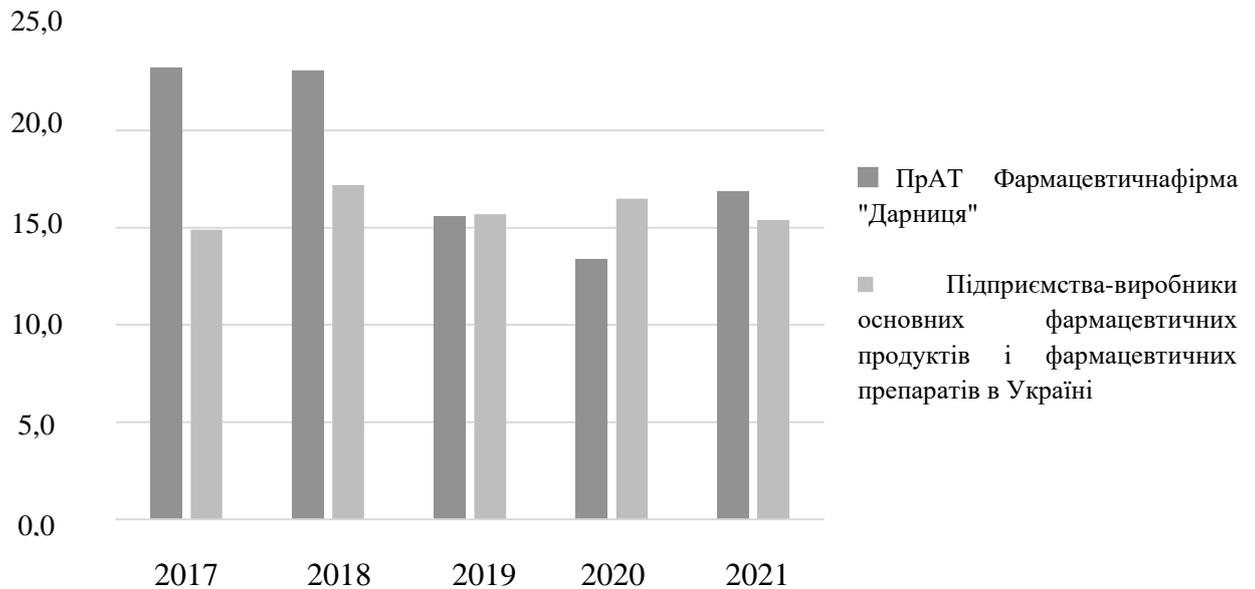

Рис. 2.1. Рентабельність операційної діяльності ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» у порівнянні із середньогалузевим її рівнем

Це обумовлює підвищений інтерес до нього з боку потенційних інвесторів і ставить перед власниками і менеджментом підприємства завдання щодо управління інвестиційною привабливістю на основі науково-обґрунтованої моделі її оцінювання.

2.2. Аналіз економічного потенціалу підприємства

Проведемо аналіз фінансово-господарського стану підприємства, використовуючи фінансову звітність ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця». У таблиці 2.4 наведемо агрегований баланс ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» за 2018-2021 рр.

Упродовж 2018-2021 рр. відбулося збільшення валюти Балансу ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 521730 тис. грн. або на 37,56%, що сталося у зв'язку із зростанням необоротних активів на 203583 тис. грн або на 81,89% та оборотних активів підприємства на 320757 тис. грн. або на 28,21%.

Таблиця 2.4

Агрегований баланс ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» за 2019-2021 рр.

Показники	2018		2019		2020		2021		Відхилення 2021 /2018 рр.	
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%
Активи										
Необоротні активи	248613	17,9	273953	18,04	401421	25,18	452196	23,67	203583	81,89
Оборотні активи	1137109	81,87	1239070	81,61	1192154	74,78	1457866	76,3	320757	28,21
- запаси	487467	35,1	554043	36,49	466677	29,27	831989	43,55	344522	70,68
- дебіторська заборгованість	397355	28,61	421171	27,74	515164	32,32	398976	20,88	1621	0,41
- грошові кошти	249353	17,95	262009	17,26	207325	13,01	224307	11,74	-25046	-10,04
- інші оборотні активи	2934	0,21	1847	0,12	2988	0,19	2594	0,14	-340	-11,59
Інші активи	3159	0,23	5170	0,34	549	0,03	549	0,03	-2610	-82,62
Всього активів	1388881	100	1518193	100	1594124	100	1910611	100	521730	37,56
Пасиви										
Власний капітал	600307	43,22	616553	40,61	662450	41,56	631165	33,03	30858	5,14
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	541934	39,02	1281	0,08	49626	3,11	37231	1,95	-504703	-93,13
Поточні зобов'язання	246640	17,76	900359	59,3	882048	55,33	1242215	65,02	995575	403,66
- короткострокові кредити банків	0	0	253656	16,71	193656	12,15	168656	8,83	168656	x
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	0	32788	2,06	34398	1,8	34398	x
- кредиторська заборгованість	193330	13,92	211263	13,92	322616	20,24	421375	22,05	228045	117,96
- інші поточні зобов'язання	53310	3,84	435440	28,68	332988	20,89	617786	32,33	564476	1058,86
Всього пасивів	1388881	100	1518193	100	1594124	100	1910611	100	521730	37,56

У 2021 р., порівняно з 2018 р., збільшення оборотних активів підприємства у зв'язку із зростанням запасів на 344522 тис. грн або на 70,68%, дебіторської заборгованості на 1621 тис. грн або на 0,41%. Упродовж 2018-2021 рр. найбільшу частку у структурі активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» займають оборотні активи – 81,87% у 2018 р., 81,61% у 2019 р., 74,78% у 2020 р. та 76,3% у 2021 р. Це вказує на наявність високоліквідних активів на досліджуваному підприємстві. Збільшення суми активів сталося рахунок зростання оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».

Аналізуючи пасиви ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», варто відзначити, що упродовж 2018-2021 рр. спостерігаємо зростання фінансових ресурсів підприємства на 521730 тис. грн. або на 37,56%. Так, упродовж 2018-2021 рр. зростання фінансових ресурсів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» відбулося у зв'язку із збільшенням власного капітал підприємства на 30858 тис грн або на 5,14% та поточних зобов'язань на 995575 тис. грн або на 403,66%.

Використовуючи дані офіційної фінансової звітності підприємства (додатки А-Д) проаналізуємо основні показники Звіту про фінансові результати ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (табл. 2.5).

Отже, у 2021 р., порівняно з 2018 р., спостерігаємо зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 900795 тис. грн. або на 52,53%. Також упродовж 2018-2021 рр. відбулося зростання собівартості реалізованої продукції на 216431 тис. грн. або на 20,55%, що вплинуло на зростання валового прибутку підприємства на 684364 тис. грн. або на 103,39%. Варто відзначити, що у 2018-2020 рр. ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» вело прибуткову діяльність (чистий прибуток склав 38746 тис. грн. у 2018 р., 38330 тис. грн. у 2019 р. та 48268 тис. грн. у 2020 р.), натомість у 2021 році ситуація на підприємстві погіршилася – ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» у 2021 р. отримало чистий збиток у розмірі - 31035 тис. грн.

Таблиця 2.5

Динаміка основних показників Звіту про фінансові результати в ПрАТ
«Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр. (тис. грн.)

Показники	Роки				Відхилення 2021 / 2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	Тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1714927	2085673	2355448	2615722	900795	52,53
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1053020	1168909	1252324	1269451	216431	20,55
Валовий прибуток	661907	916764	1103124	1346271	684364	103,39
Інші операційні доходи	25638	26621	31016	18788	-6850	-26,72
Адміністративні витрати	124092	156503	182247	187133	63041	50,80
Витрати на збут	306822	511131	633838	831014	524192	170,85
Інші операційні витрати	193979	201056	212362	240659	46680	24,06
Фінансові результати від операційної діяльності	62652	74695	105693	106253	43601	69,59
Інші фінансові доходи	19791	649	0	0	-19791	-100,00
Інші доходи	26400	102258	12800	0	-26400	-100,00
Фінансові витрати	37252	26120	43537	49424	12172	32,67
Інші витрати	23140	102033	11847	89437	66297	286,50
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	48451	49449	63109	-32608	-81059	-167,30
Податок на прибуток від звичайної діяльності	9705	11119	14841	1573	-8132	-83,79
Чистий прибуток (збиток)	38746	38330	48268	-31035	-69781	-180,10
Елементи операційних витрат						
Матеріальні затрати	1005070	984400	1046756	1130636	125566	12,49
Витрати на оплату праці	247784	306249	379519	385046	137262	55,40
Відрахування на соціальні заходи	45487	57817	71120	73922	28435	62,51
Амортизація	23709	29428	50751	58303	34594	145,91
Інші операційні витрати	404662	613523	684098	904591	499929	123,54
Всього операційних витрат	1726712	1991417	2232244	2552498	825786	47,82

Протягом 2018-2021 рр. відбулося збільшення операційних витрат підприємства на 825786 тис. грн. або на 47,82%. Варто відзначити, що зростання операційних витрат в основному відбулося за рахунок збільшення матеріальних витрат на 125566 тис. грн. або на 12,49%. Також протягом досліджуваного періоду спостерігаємо збільшення таких статей операційних витрат як: витрат на оплату праці на 137262 тис. грн. або на 55,40%; відрахувань на соціальні заходи

на 28435 тис. грн. або на 62,51%; амортизації на 34594 тис. грн. або на 145,91% та інших операційних витрат на 499929 тис. грн. або на 123,54%

Проведемо аналіз коефіцієнтів фінансового стану (табл. 2.6), використовуючи дані фінансової звітності за 2018-2021 рр. (додатки А-С).

Таблиця 2.6

Аналіз коефіцієнтів фінансового стану в ПрАТ «Фармацевтична фірма
«Дарниця» упродовж 2018-2021 рр.

Показники	Формула для розрахунку	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	2021 / 2018 рр.
Показники ліквідності	Показують здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок наявних активів					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	1,011	0,291	0,235	0,181	-0,83
Коефіцієнт проміжної ліквідності	(Оборотні активи - товарно-матеріальні запаси) / Поточні зобов'язання	2,634	0,761	0,822	0,504	-2,13
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	4,61	1,376	1,352	1,174	-3,436
Власний оборотний капітал	Власний капітал - Необоротні активи	890469	338711	310106	215651	-674818
Показники фінансової стійкості	Показують залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування					
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Активи	0,432	0,406	0,416	0,33	-0,102
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи / Власний капітал	2,314	2,462	2,406	3,027	0,713
Коефіцієнт заборгованості	Позикові кошти / Активи	0,568	0,594	0,584	0,67	0,102
Відношення довгострокових кредитів до капіталізації	Довгострокові кредити / Капіталізація	0,474	0,002	0,07	0,056	-0,418
Відношення довгострокових кредитів до власного капіталу	Довгострокові кредити / Власний капітал	0,903	0,002	0,075	0,059	-0,844
Відношення заборгованості до власного капіталу	Позичені кошти / Власний капітал	1,314	1,462	1,406	2,027	0,713
Показники прибутковості	Показують ефективність використання залучених ресурсів					
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічна вартість власного капіталу	6,666	6,3	7,548	-5,041	-11,707
Рентабельність продажу	Операційний прибуток / Чиста виручка	3,653	3,581	4,487	4,062	0,409

Отже, протягом 2018-2021 рр. спостерігаємо скорочення коефіцієнта абсолютної ліквідності на 0,83. Також упродовж досліджуваного періоду відбулося зменшення коефіцієнта проміжної ліквідності на 2,13, коефіцієнта загальної ліквідності (покриття) на 3,436. За 2018-2021 рр. власний оборотний капітал зменшився на 674818 тис. грн. Скорочення показників ліквідності підприємства свідчить про відсутність можливості у ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Варто відзначити, що упродовж 2018-2021 рр. відбулося зменшення коефіцієнта автономії на 0,102, що пов'язано із зростанням позикового капіталу підприємства. Зростання поточних зобов'язань підприємства вплинуло на збільшення коефіцієнта залежності та коефіцієнта заборгованості підприємства. Позитивним моментом у діяльності підприємства є скорочення відношення довгострокових кредитів до капіталізації на 0,418 та відношення довгострокових кредитів до власного капіталу на 0,844, що пов'язано із зростанням позикового капіталу на досліджуваному підприємстві та свідчить про залежність ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» від зовнішніх джерел фінансування. Протягом 2018-2021 рр. відбулося зменшення рентабельності власного капіталу на 11,707%, що пов'язано із збитковою діяльністю підприємства у 2021 р. За 2018-2021 рр. відбулося зростання рентабельності продажу на 0,409% – це сталося у зв'язку із збільшенням величини чистої виручки від реалізації продукції підприємств.

2.3. Аналіз динаміки, складу та ефективності використання оборотних активів підприємства

Проведемо дослідження динаміки зміни оборотних активів досліджуваного підприємства за даними фінансової звітності ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (табл. 2.7), використовуючи дані фінансової звітності.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки та складу оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2019-2021 рр. (тис. грн)

Показники	Роки				2021 / 2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	Тис. грн	%
Запаси	487467	554043	466677	831989	344522	70,68
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	312622	350130	425389	235861	-76761	-24,55
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	14417	28190	7340	76638	62221	431,58
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	54272	39706	79284	58951	4679	8,62
Інша поточна дебіторська заборгованість	16044	3145	3151	27526	11482	71,57
Поточні фінансові інвестиції	238286	216286	205663	215651	-22635	-9,50
Грошові кошти та їх еквіваленти	11067	45723	1662	8656	-2411	-21,79
Інші оборотні активи	2934	1847	2988	2594	-340	-11,59
Всього оборотних активів	1137109	1239070	1192154	1457866	320757	28,21

Так, упродовж 2018-2021 рр. спостерігаємо зростання оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 320757 тис. грн або на 28,21%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових оборотних активів як: запасів на 344522 тис. грн або на 70,68%; дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 62221 тис. грн або на 431,58%; дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 4679 тис. грн або на 8,62% та інших оборотних активів на 11482 тис. грн або на 71,57%.

Структура оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» представлена на рис. 2.2.

З рис. 2.2 бачимо, що у структурі оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» найбільша частка припадає на запаси підприємства (42,87% у 2018 р., 44,71% у 2019 р., 39,15% у 2020 р. і 57,07% у 2021 р.) та дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги (27,49% у 2018 р., 28,26% у 2019 р., 35,68% у 2020 р. і 16,18% у 2021 р.).

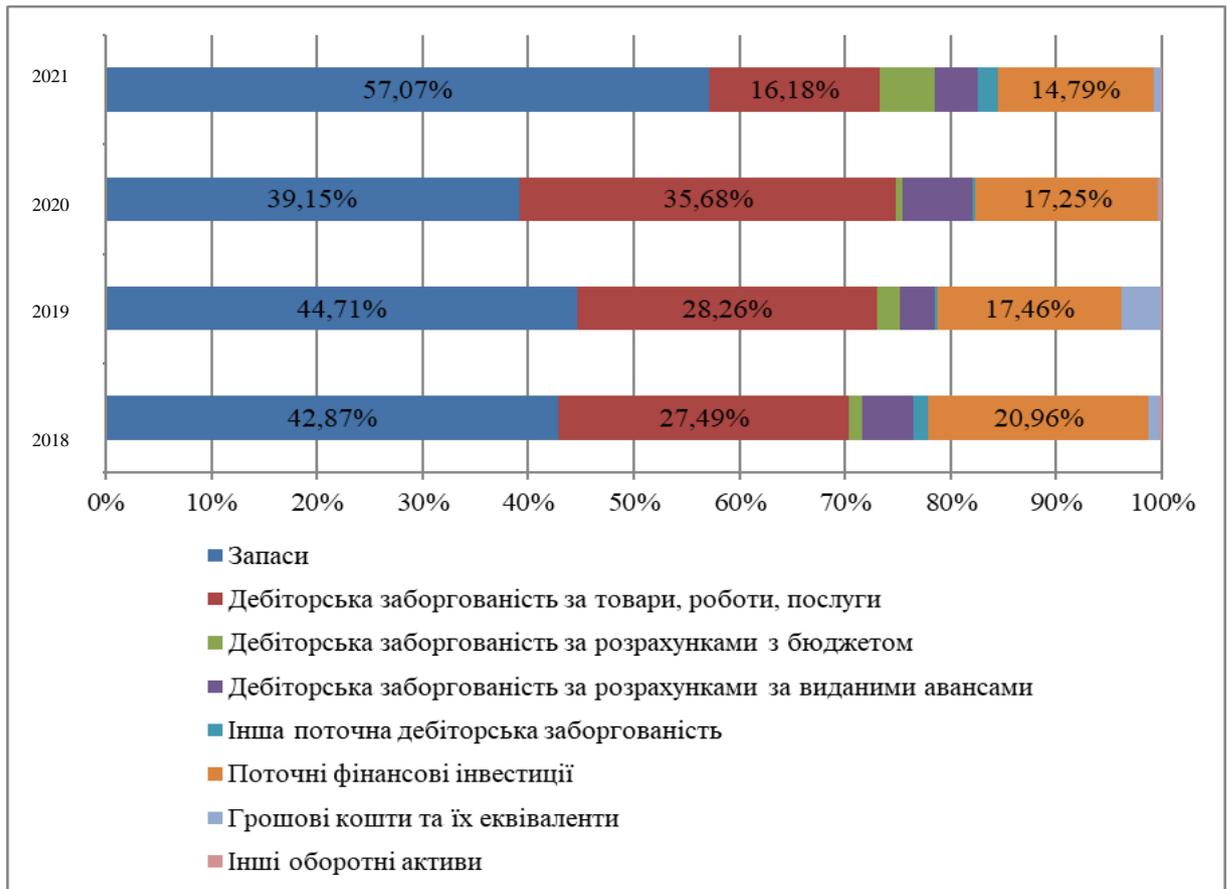

Рис. 2.2. Структура оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр. (%)

На сучасному етапі економічного розвитку існування ПАТ «Київмедпрепар» майже не здатне до нормальної роботи через наявність дебіторської заборгованості, оскільки вона переводить кошти з обігу.

Необхідно створити динамічну таблицю складу дебіторської заборгованості ПАТ «Київмедпрепар» (табл. 2.8).

Так, упродовж 2018-2021 рр в ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» відбулося збільшення загального обсягу дебіторської заборгованості на 1621 тис. грн або на 0,41%. Збільшення дебіторської заборгованості на підприємстві відбулося у зв'язку із зростанням обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками за з бюджетом на 62221 тис. грн або на 431,58, дебіторської

заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 4679 тис. грн або на 8,62% та іншої дебіторської заборгованості на 11482 тис. грн або на 71,57%.

Таблиця 2.8

Динаміка зміни складових дебіторської заборгованості ПрАТ
«Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр., тис. грн.

Показники	Роки				2021 / 2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	Тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	312622	350130	425389	235861	-76761	-24,55
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	14417	28190	7340	76638	62221	431,58
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	54272	39706	79284	58951	4679	8,62
Інша поточна дебіторська заборгованість	16044	3145	3151	27526	11482	71,57
Всього дебіторська заборгованість	397355	421171	515164	398976	1621	0,41

Визначимо структуру дебіторської заборгованості ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (рис. 2.3).

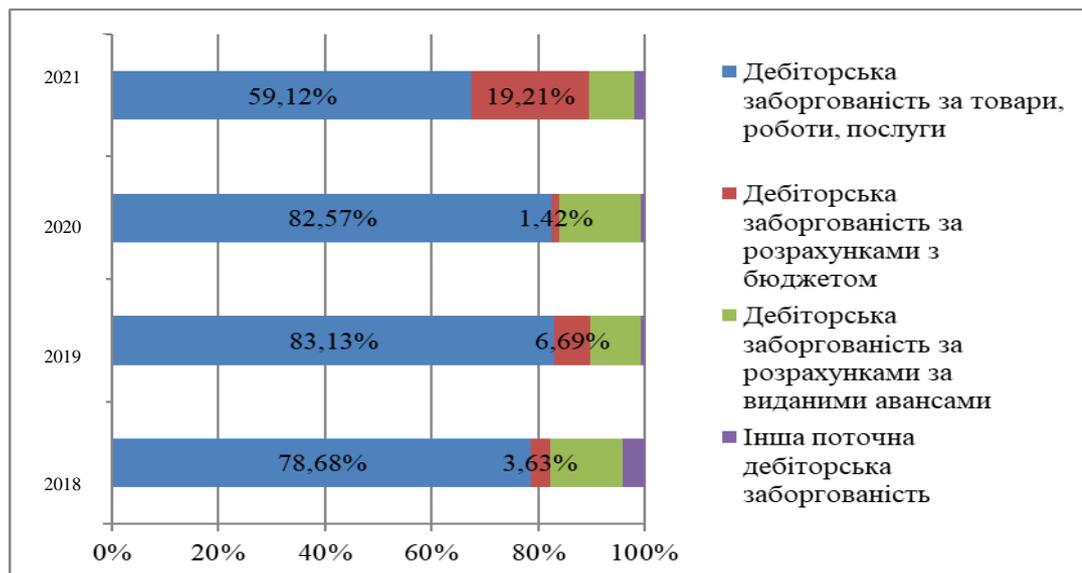

Рис. 2.3. Структура дебіторської заборгованості ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр., %

Як бачимо, у структурі дебіторської заборгованості підприємства найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги – 78,68% у 2018 р., 83,13% у 2019 р., 82,57% у 2020 р. та 59,12% у 2021 р. Збільшення дебіторської заборгованості на підприємства свідчить про необачну кредитну політику підприємства стосовно його клієнтів.

Таблиця 2.9

Динаміка зміни показників матеріально-технічного забезпечення ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр. (тис. грн).

Група МТЗ	Фактичне надходження, тис. грн.				2021 / 2018 рр.	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абс. приріст, тис. грн	Темп приросту, %
Сировина і матеріали	274390	311865,1	269466,8	411268,8	136878,6	49,88
Паливо	74541	84720,9	75445,1	115146,7	40606,2	54,48
Тара й тарні матеріали	12025	13667,7	11748,5	17930,9	5905,5	49,11
Матеріали передані в переробку	189066	214887,9	174398,2	266172,1	77106,0	40,78
Запасні частини	14057	15976,7	13138,5	20052,4	5995,5	42,65
Інші матеріали	1281,3	1456,3	929,1	1418,0	136,7	10,67
Разом	565360	642574,6	545126,2	831989,0	266628,7	47,16

Дані табл. 2.9 свідчать про те, що упродовж 2018-2021 рр. спостерігаємо зростання запасів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 266628,7 тис. грн або на 47,16%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових матеріально-технічного забезпечення підприємства: сировини та матеріалів на 136878,6 тис. грн або на 49,88%; палива на 40606,2 тис. грн або на 54,48%; тари й тарних матеріалів на 5905,5 тис. грн або на 49,11%; матеріалів, переданих в переробку на 77106,0 тис. грн або на 40,78%; запасних частин на 5995,5 тис. грн або на 42,65% та інших матеріалів на 136,7 тис. грн або на 10,67%.

Проведемо розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (табл. 2.10).

Підсумовуючи вище проведений розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», варто відзначити, що коефіцієнт оборотності дебіторської

заборгованості протягом 2018-2021 рр. збільшився на 1,955; натомість спостерігаємо скорочення оборотності кредиторської заборгованості на 4,944.

Таблиця 2.10

Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» упродовж 2018-2021 рр.

Показники	Формула для розрахунку	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	2021 / 2018 рр.
Оборотність дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість дебіторської заборгованості	5,956	6,294	6,075	7,911	1,955
Оборотність кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість кредиторської заборгованості	8,631	6,563	5,287	3,687	-4,944
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність дебіторської заборгованості	61	58	60	46	-15
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність кредиторської заборгованості	42	56	69	99	57
Оборотність постійних активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість постійних активів	5,985	7,982	6,975	6,129	0,144
Оборотність активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість активів	1,284	1,435	1,514	1,493	0,209
Оборотність чистих активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість чистих активів	1,745	1,728	3,592	3,005	1,26
Оборотність товарно-матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів	2,292	2,245	2,454	1,955	-0,337
Період обороту товарно-матеріальних запасів, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність товарно-матеріальних запасів	159	163	149	187	27
Тривалість операційного циклу, днів	Період погашення дебіторської заборгованості + Період обороту товарно-матеріальних запасів	221	221	209	233	12
Тривалість фінансового циклу, днів	Період погашення дебіторської заборгованості + Період обороту товарно-матеріальних запасів - Період погашення кредиторської заборгованості	178	165	140	134	-44
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	2,9	2,637	3,102	-1,861	-4,761
Рентабельність чистих активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість чистих активів	3,74	4,355	7,259	-4,724	-8,464
Рентабельність оборотних активів	Операційний прибуток / Середньорічна вартість оборотних активів	5,981	6,287	8,695	8,019	2,038

Завдяки зростанню оборотності дебіторської та скороченням оборотності кредиторської заборгованостей, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 15 днів та збільшення періоду погашення кредиторської заборгованостей на 57 днів. Зростання собівартості від

продажу фармацевтичної продукції вплинуло на збільшення оборотності активів на 0,209. Позитивною тенденцією господарської діяльності ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» є зростання оборотності чистих активів на 1,26. У 2021 р., порівняно з 2017 р., відбулося скорочення оборотності товарно-матеріальних запасів на 0,337, що негативно позначилося на збільшенні періоду обороту товарно-матеріальних запасів на 27 днів. Також, слід відзначити, що протягом 2018-2021 рр. відбулося зростання тривалості операційного циклу на 12 днів та зменшення тривалості фінансового циклу на 44 дні. Протягом 2018-2021 рр. відбулося скорочення рентабельності активів на 4,761% та рентабельності чистих активів на 8,464% – це сталося у зв'язку із скороченням фінансового результату від діяльності ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».

Дослідження, що проведені у розділі свідчать ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» забезпечує близько 7-9% фармацевтичної продукції вітчизняного виробництва, кожна сьома одиниця продукції, представлена у вітчизняній аптечній мережі, виготовлена на цьому підприємстві. Чисельність зайнятих у виробничих, торговельних та інших підрозділах підприємства складає майже 5% від чисельності усіх зайнятих у фармацевтичній промисловості в Україні.

Упродовж 2018-2021 рр. спостерігаємо зростання оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 320757 тис. грн або на 28,21%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових оборотних активів як: запасів на 344522 тис. грн або на 70,68%; дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 62221 тис. грн або на 431,58%; дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 4679 тис. грн або на 8,62% та інших оборотних активів на 11482 тис. грн або на 71,57%. Варто відзначити, що у структурі оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги (27,49% у 2018 р., 28,26% у 2019 р., 35,68% у 2020 р. і 16,18% у 2021 р.) та запаси підприємства (42,87% у 2018 р., 44,71% у 2019 р., 39,15% у 2020 р. і 57,07% у 2021 р.).

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ»

3.1. Пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

На формування абсолютної суми прибутку ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», впливають: результати, тобто ефективність фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів; вплив підприємства на окремі складові зростання прибутку є суттєвим, інші – обмеженим, а на деякі – взагалі не можливим. На сучасному етапі деформації економічної системи держави прибуток як комплексне поняття перебуває під впливом таких економічних процесів, як приватизація та інвестування, створення конкурентного середовища.

Особливу увагу слід приділити складовим зростання прибутку, які можуть бути забезпечені за рахунок невикористаних резервів та можливостей нашого підприємства. Адже, щоб забезпечити постійне зростання прибутку, потрібно шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання.

Резерви ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», виявляються тільки на стадіях планування та безпосередньо виробництва та реалізації продукції. Визначення резервів збільшення прибутку базується на науково-обґрунтованій методиці розробки заходів з їх мобілізації.

У процесі виявлення резервів нашого підприємства виділяють три етапи:

1) аналітичний – на цьому етапі виявляють і кількісно оцінюють резерви;

2) організаційний – тут розробляють комплекс інженерно-технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечити використання виявлених резервів;

3) функціональний – коли практично реалізують заходи і контролюють їх виконання.

4) Резерви зростання прибутку ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» є можливими за рахунок:

- збільшення обсягів виробництва продукції;
- зменшення залишків нереалізованої продукції;
- підвищення частки прибутку в ціні продажу;
- зменшення постійних витрат; розширення асортименту продукції;
- зниження ціни одиниці продукції;
- продажу майна, що включає прибуток від продажу основних фондів (матеріальних активів) та нематеріальних активів;
- здавання майна в оренду;
- зменшення суми дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги;
- зменшення суми адміністративних витрат шляхом реформування організаційної структури;
- покращення матеріально-технічного постачання;
- зменшення витрат на збут шляхом організації ефективної роботи служби маркетингу;
- проведення інтенсифікації виробництва, тобто введення новітніх технологій, механізації і автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці.

Застосуємо деякі фактори щодо зростання прибутку підприємства та для покращення фінансового стану на ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»:

1. Знизимо витрати на збут та зменшимо залишки нереалізованої продукції шляхом організації ефективної служби маркетингу. Для покращення фінансового стану підприємства, важливим є управління поточними фінансовими потребами. Тому підприємству ПрАТ «Фармацевтична фірма

«Дарниця» необхідно розробляти власну політику прискорення оборотності обігових коштів з метою зменшення поточних фінансових потреб. Для вирішення проблеми раціонального управління обіговими активами необхідно намагатися скорочувати періоди оборотності запасів і кредиторської заборгованості. Перш за все, беручи до уваги досвід японських компаній, з метою уникнення заморожування грошових коштів необхідно зменшувати кількість резервних і поточних запасів сировини і готової продукції, так як це породжує першочергову потребу підприємства в фінансуванні. Однак, в умовах нестабільної економічної ситуації в Україні, нестійкого рівня цін та надійності постачальників, доцільно робити запаси сировини на рівні семиденної потреби підприємства. Запасів готової продукції рекомендується уникати, так як продукти харчування швидко псуються. Тому підприємству вигідніше збувати готову продукцію, а не намагатися її притримувати в очікуванні підвищення цін.

Організаційна структура ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» включає відділ збуту. Пропонуємо реорганізувати відділ збуту у службу маркетингу. У нашому випадку не має сенсу спеціально набирати працівників для всього відділу. Необхідно лише знайти кваліфікованого організатора маркетингових заходів, витрати пов'язанні з оплатою праці складуть 20000 грн. за місяць. Решту необхідно формувати із співробітників відділу збуту підприємства, в свою чергу, створення служби маркетингу та її продуктивна робота забезпечить зменшення витрат на збут, а також зменшення залишків нереалізованої продукції. Також реалізація залишків готової продукції та товарів призведе до зменшення суми витрат на зберігання продукції, що також забезпечить вивільнення деякої суми коштів, планується на половину зменшити витрати.

При реорганізації організаційної структури відбулося скорочення трьох працівників. Середня заробітна плата службовців за 2021 рік склала 17600 грн.

Економія по заробітній платі за рахунок скорочення штату в рік складе:

$$17600 \text{ грн.} \times 12 \times 3 = 633600 \text{ грн. або } 633,6 \text{ тис.грн.}$$

Таблиця 3.1

Розрахунок впливу факторів на реалізацію продукції за місяць, тис. грн.

№ п/п	Показники	План	Звіт	Вплив на реалізацію
1.	Випуск товарної продукції	8307	8360	53
2.	Залишки нереалізованої продукції на початок місяця	410	452	42
3.	Залишки нереалізованої продукції на кінець місяця	387	856	469
4.	Зміна залишків нереалізованої продукції за місяць	23	404	427
5.	Реалізація продукції	8330	7956	- 374

Таким чином, невиконання плану з реалізації продукції сталося за рахунок перевищення фактичних залишків нереалізованої товарної продукції над плановими на кінець місяця на 427 тис. грн. Зростання випуску товарної продукції на 53 тис. грн. збільшило реалізацію на 53 тис. грн.

Спеціалісти із служби маркетингу мають забезпечити реалізацію залишків готової продукції та товарів, що дасть можливість отримати додатковий прибуток та збільшити суму оборотних коштів підприємства. Хоча комерційні зусилля по збуту продукції і відіграють свою роль в діяльності підприємства, але це тільки одна з функцій маркетингу у підприємства. ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» має власну мережу фірмових магазинів, активно діючу дистрибуцію у найбільших містах та успішно реалізує свою продукцію у найбільших мережах супермаркетів. Тому доцільно провести потужну рекламну компанію, так як, в рамках маркетингової діяльності, реклама - необхідний елемент виробничо-збутової діяльності, засіб створення ринку збуту, активний засіб боротьби за ринок. Це дозволить розширити коло постачальників, а також підвищить імідж та впізнюваність нашої торгової марки, що позитивно позначеться на діяльності підприємства.

Таблиця 3.2

Вартість рекламної компанії, за місяць

Назва заходу	Вартість	Потрібно	Витрати,грн
1	2	3	4
Участь у виставці:	1) 1 кв.м. виставкової площі - 1550 грн.	5 кв. м.	7750
	2) дизайн		7500
Каталог	1 шт.-50 грн.	1 тис.шт.	50000
Реклама в соц.мережах	1 день – 2000 грн	30 днів	60000
Зовнішня реклама	1 шт. - 2000 грн.	5 білбордів	10000
	1 шт. -3000 грн.	7 лайтбоксів	21000
Разом			156250

У результаті рекламних заходів підприємство ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» планує збільшити товарообіг продукції власного виготовлення на 14%. Очікуваний прибуток від рекламування товару складе 274 тис.грн. в місяць.

2) Резерв збільшення прибутку можливий за рахунок зменшення суми дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги або скорочення терміну її обороту. На кінець 2021 року сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 398976 тис.грн. Дебіторська заборгованість, утворена в межах угоди сторін щодо строку оплати, є нормальним явищем, прострочена дебіторська заборгованість знижує платоспроможність підприємства.

Для скорочення терміну обороту дебіторської заборгованості та запобігання виникненню безнадійних боргів, підприємству необхідно ретельно аналізувати: заборгованість за строками її виникнення, фінансовий стан дебіторів, виконання укладених ними угод з погляду дотримання платіжної дисципліни. Тому потрібно зменшувати суму дебіторської заборгованості та прискорювати терміни її обороту.

Пропонуємо доручити завдання з аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості працівникові комерційного відділу, збільшивши його оклад з 12250 грн. до 15250 грн. Чіткий та своєчасний аналіз дасть змогу знизити суму дебіторської заборгованості на 45%, а отже залучити до виробництва вивільнені кошти.

3) Резерв зростання прибутку від покращення матеріально-технічного постачання. Організаційна структура підприємства ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» включає відділ постачання. Пропонуємо реорганізувати відділ постачання у службу матеріально-технічного постачання (МТП). До обов'язків служби МТП має входити: визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівля сировини, організація доставки, зберігання й видача окремим споживачам на підприємстві. За умов масового та великосерійного виробництва зі стабільною номенклатурою продукції й ритмічним споживанням матеріалів застосовується централізована (активна) система забезпечення робочих місць. Склад доставляє сировину в цех безпосередньо на робочі місця в потрібній кількості й у належний час згідно з календарним графіком у межах встановленого ліміту. Централізована система дає змогу ефективніше використовувати складські приміщення, транспортні засоби успішніше механізувати та автоматизувати транспортно-складські операції.

Крім того, за угодою купівлі-поставки наше підприємство бере на себе витрати на транспортування допоміжних матеріалів. Такі витрати на доставку однієї партії складають в середньому 19000,0 грн. та здійснюються, в середньому, 3 рази на місяць (враховуються витрати на паливо, на амортизацію транспортного засобу та на заробітну шоферів).

Річні витрати на транспортування становлять в середньому:

$$19000,0 \text{ грн.} \times 12 \times 3 = 684000 \text{ грн. або } 684 \text{ тис.грн.}$$

Як бачимо, підприємство може заощадити в рік досить велику суму за умов ефективного функціонування служби МТП. Крім цього, як вже згадувалося служба МТП дасть змогу усунути втрати від простоїв та браку обладнання [22].

5) Не сприяє розвитку підприємства надання відстрочок платежу клієнтам, хоча такі відстрочки відповідають комерційним звичаям, підприємству при цьому не повертаються негайно витрати. Тому для ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» доцільно пришвидшувати оборотність обігових коштів, а не звертати увагу лише на максимізацію норми прибутку на кожну одиницю реалізує мого прибутку. З цією метою необхідно запровадити на підприємстві систему спонтанного фінансування, тобто робити знижки покупцям за скорочення строку розрахунків. Адже надаючи покупцеві відстрочку платежу за товар, підприємство по суті надає йому кредит, який зовсім не є безкоштовним.

З іншого боку в сучасних умовах важко реалізувати власну продукцію, не надаючи комерційного кредиту. Тому в країнах з розвинутою ринковою економікою застосовується спонтанне фінансування, воно є взаємовигідним і для покупця, і для продавця. ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» впродовж своєї роботи на ринку зробило позитивну репутацію, і тому може розраховувати на довіру партнерів. Тому реально запропонувати покупцям знижку в 1% при платежу в 15-денний строк, при максимальній тривалості відстрочки в 20 днів.

Таким чином, збільшення тривалості пільгового періоду здатне залучити покупців товару. Втрачену вигоду підприємства від знижок та очікування можна перекрити за рахунок впровадження жорстких заходів (0,5% від суми платежу за кожний день прострочки).

Таким чином впровадження на підприємстві системи спонтанного фінансування надасть можливість прискорити оборотність обігових коштів, залучити нових клієнтів та одержати перевагу в конкурентній боротьбі, зменшити іммобілізацію коштів в поза оборотних активах, але не за рахунок виробництва [34].

3.2. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства

Для досягнення максимально ефективного рівня використання оборотним капіталом ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» необхідно розробити комплексну цільову програму управління своїми оборотними активами. Цільовим напрямком політики управління оборотним капіталом є визначення об'єму та структури оборотних активів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової стабільної господарської та ефективної фінансової діяльності заводу.

Шляхи покращення використання оборотним капіталом полягають у наступному:

1. Необхідно оптимізувати розмір оборотного капіталу, що обслуговує господарські потреби заводу.

Оскільки фінансові ресурси надаються на платній основі, ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» зацікавлений у скороченні потреб з метою мінімізації витрат на їх залучення та подальше використання. Це досягається шляхом: планування потреби заводу в формуванні оборотних активів, нормування обсягів окремих груп оборотних активів, контролю за виконанням планів і нормативів та організації роботи по виявленню можливостей скорочення потреби в оборотних активах.

В ході дослідження нами встановлено, що на ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» нормування його оборотних активів здійснюється недосить ефективно. На наш погляд це і є однією з причин погіршення використання оборотних активів, тому для покращання якості управління оборотними активами доцільно запровадити систему нормування, яка передбачає визначення оптимальних обсягів обігових коштів на підприємстві.

Наведемо розрахунок нормування оборотних активів на прикладі ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» [35].

Нормування оборотних активів, авансованих в сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати, визначається за формулою:

$$M = B \times n, \quad (3.1)$$

де M – норматив оборотних активів в запасах сировини, основних матеріалів і покупних напівфабрикатів (грн.);

B – одноденні витрати сировини, матеріалів, напівфабрикатів (грн.);

n - норма оборотних активів (дні).

По даним відділу постачання ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»:

$B = 19,45$ тис.грн., $n = 97$ днів

$M = 19,45 \times 97 = 1886,65$ тис.грн.

2. Необхідно здійснити нормування грошових коштів. Особливе місце у плануванні оборотних коштів заводу займає визначання потреби в грошових коштах, адже вони повинні бути оптимально сплановані товариством, щоб в достатній мірі забезпечити його господарську діяльність, і не осідати на банківських рахунках. Для цього розрахуємо наступну таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок мінімально необхідної суми грошових коштів

ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 2020-2021 рр.

№ п/п	Показник	2020 рік	2021 рік
1	Операційні витрати	2 232 244	2 552 498
2	Обсяг реалізації продукції за мінусом ПДВ і АЗ	2 355 448	2 615 722
3	Середній залишок грошових коштів та дебіторської заборгованості	672 886	462 229
4	Обертання грошових коштів, разів (ряд2: ряд3)	3,5	5,65
5	Мінімальна необхідна сума грошових коштів (ряд1:ряд4)	637 784	451 769,5

3. Потрібно прискорити швидкість кругообороту (або скорочення тривалості обороту) оборотного капіталу. Зростання обсягів діяльності потребує адекватного збільшення потреби в оборотних активах, і відповідно – витрат на їх

формування. Протидією цьому є підвищення швидкості кругообігу, що дозволяє скоротити потребу в них. Можливе скорочення потреби підприємства за рахунок прискорення швидкості кругообороту (COA) може бути обчислене так [34]:

$$\text{COA} = (\text{ПООАф} - \text{ПООАнорм}) \times \text{T} / \text{Д}, \quad (3.2)$$

Де ПООАф – фактичне значення періоду кругообороту активів, в днях;
 ПООАнорм – оптимальна (нормативна) тривалість кругообороту, в днях;

T – обсяг товарообороту, тис.грн;

Д – тривалісті періоду, днів.

Для ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» цей показник буде дорівнювати:

$$\text{COA} = (155,94 - 150) \times 120255,3 / 360 = 1984,21 \text{ тис. грн.}$$

Тобто, за рахунок прискорення швидкості обороту оборотних активів підприємство може скоротити свої потреби в них на 1984,21 тис. грн.

Прискорення оборотності оборотного капіталу досягається за рахунок кращої організації його кругообігу. Внаслідок цього зменшуються запаси планових оборотних засобів і збільшується частка власного оборотного капіталу у їх формуванні.

Прискорення оборотності оборотних активів призводить до вивільнення оборотних коштів з обороту, а уповільнення до додаткового залучення, а активне нарощування власного оборотного капіталу при одночасному прискоренні оборотності оборотних активів – реальний шлях зміцнення фінансового стану і забезпечення фінансової незалежності.

4. Необхідно забезпечити поточну платоспроможність та ліквідність активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».

Це одне із найвагоміших завдань управління оборотними активами. Управління ліквідністю та платоспроможністю відбувається за рахунок:

- дотримання певних пропорцій між обсягом формування матеріальних оборотних активів;

- дотримання пропорцій між дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства.

5. Потрібно також підвищити прибутковість використання оборотних активів. Будь-яке підприємство зацікавлене у зростанні доходу (прибутку) за рахунок ефективного використання оборотного капіталу. Для вирішення цього завдання ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» необхідно:

- дослідити кожний етап кругообігу активів для визначення понаднормативних активів; тих, що не використовуються в господарському обігові, а також тих, що приносять збитки;

- розробити та реалізувати програму ліквідації виявлених активів та вивільнення грошових коштів;

6. Необхідно забезпечити інфляційну захищеність оборотного капіталу. Вагомим недоліком оборотного капіталу є його інфляційна незахищеність. Перш за все це стосується монетарних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості покупців тощо). Гроші, авансовані у формування немонетарних оборотних активів (товарних та інших матеріальних запасів, дебіторської заборгованості постачальників) також певною мірою страждають від інфляції, але рівень інфляційних втрат порівняно менший.

Забезпечення інфляційної захищеності потребує, з одного боку, додержання пропорцій між обсягом монетарних та немонетарних активів, з другого – розробки та впровадження спеціальних інструментів захисту оборотних активів від інфляції.

Підвищенню рівня інфляційної захищеності обігових активів сприяє:

- зниження розміру страхових запасів готової продукції;
- зниження розміру незавершеного виробництва;
- зниження частки грошових коштів в іноземній валюті;
- збільшення частки грошових коштів в національній валюті;
- зменшення сум дебіторської заборгованості підприємства.

Відтак, раціональне розміщення та ефективне використання оборотних активів в умовах ринкової економіки є одним з центральних завдань виробничих підприємств і, зокрема, ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця».

Успішне його виконання може бути досягнуто шляхом:

- збільшення обсягів діяльності і прибутку при одночасному прискоренні оборотності оборотного капіталу;
- абсолютного і відносного збільшення власного оборотного капіталу у формуванні оборотного капіталу;
- раціонального використання власного оборотного капіталу, недопущення його вилучення в необоротні активи, прострочену і нереальну до стягнення дебіторську заборгованість тощо.

Практичне впровадження запропонованих стратегічних завдань по оптимізації джерел формування оборотного капіталу ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» дозволить максимально ефективно використовувати власні ресурси для забезпечення стабільної фінансової діяльності.

3.3. Оптимізація дебіторської заборгованості в системі управління оборотними активами підприємства

Ефективність управління оборотними коштами підприємства та його здатність генерувати грошові потоки від операційної діяльності визначається показником ділової активності. В основі оптимізації обсягів дебіторської заборгованості підприємства може бути ідея оптимального скорочення оборотності дебіторської заборгованості.

Оптимальний термін обертання дебіторської заборгованості (ТО опт дз) може здійснюватися в цілому за дебіторською заборгованістю по підприємству та окремо за кожною статтею дебіторської заборгованості [35]:

$$TO_{opt\ dz} = TO_{dz} - TO_{\Delta GK} = (360/ЧД) \times Дзсер - (360/ЧД) \times \Delta GK, \quad (3.3)$$

де ТОдз – тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні;

ТОΔГК – тривалість обороту для необхідного приросту грошових коштів, дні;

ЧД – чистий дохід від реалізації, тис. грн.;

Дзсер – середньорічний обсяг дебіторської заборгованості, тис. грн.;

ΔГК – необхідний приріст грошових коштів, тис. грн.

У наведеній моделі оптимальний обсяг дебіторської заборгованості визначається за формулою [34]:

$$ДЗ_{\text{опт сер}} = Т_{\text{опт}} \Delta ГК / 360 \times ЧД, \quad (3.4)$$

Тривалість обороту для необхідного приросту грошових коштів визначається за формулою [34]:

$$ТО \Delta ГК_{2020} = (360/ЧД) \times \Delta ГК, \quad (3.5)$$

При цьому, вхідним моментом оптимізації є встановлення необхідного обсягу приросту грошових коштів підприємства, тобто обсягів продажу, який здійснюється без відстрочки термінів платежу.

Для неплатоспроможних підприємств одним із шляхів обґрунтування такого приросту є забезпечення нормативного рівня показника абсолютної платоспроможності у плановому періоді.

У західній практиці, грошові кошти та їх еквіваленти у балансі підприємства мають становити не менш 10% поточних зобов'язань. Приріст грошових коштів підприємства, необхідний для забезпечення встановлення значення показника абсолютної платоспроможності на рівні 0,1 становитиме:

$$\Delta ГК = (0,1 - 2,16) \times 1662,0 = 3423,72 \text{ тис.грн.}$$

Тривалість обороту для необхідного приросту грошових коштів для ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» складе:

$$ТО \Delta ГК_{2012} = (360/2\ 615\ 722) \times 3423,72 = 0,5 \text{ (днів).}$$

Тоді оптимальний термін обертання дебіторської заборгованості складе:

$$\begin{aligned} \text{ТО опт дз2021} &= (360/2\ 615\ 722) \times 667\ 727 - (360/2\ 615\ 722) \times 3423,72 = \\ &= 91,9 - 0,5 = 91,4 \text{ (днів)} \end{aligned}$$

Оптимальний обсяг дебіторської заборгованості складе:

$$\text{ДЗ опт сер2021} = 0,5 / 360 \times 2\ 615\ 722 = 3632,9 \text{ тис.грн.}$$

Отримані оптимальний обсяг дебіторської заборгованості та оптимальний термін обертання дебіторської заборгованості порівняємо з фактичними даними (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Оптимізація дебіторської заборгованості ПрАТ «Фармацевтична фірма
«Дарниця»

Показник	Фактичне значення	Оптимальне значення	Абсолютне відхилення
Обсяг дебіторської заборгованості, тис.грн.	667 727	3632,9	-664 094,1
Термін обертання дебіторської заборгованості, днів	91,9	91,4	-0,5

Отже, проведені розрахунку у таблиці 3.4 свідчать, що фактичний обсяг дебіторської заборгованості набагато перевищує оптимальний. Фактичний термін обертання дебіторської заборгованості також більший за оптимальний.

Тому для покращення даних показників пропонуємо ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»:

- перед тим як укласти договір, перевіряти компанію-покупця. У договорі дозволите можливість подальшої відстрочки платежу. Визначте штрафи за несвоєчасне повернення оплати продукції, застрахуйте ризики по несплаті, перевірте підписання документів контрагентом і кількість документів.

- при роботі з клієнтами класифікуйте контрагентів за ступенем ризику. Про всяк випадок підпишіть з ними додаткову угоду по виданому кредиті, встановіть необхідний кредитний ліміт і відстежуйте всю грамотність заповнення первинних документів. Потім ретельно простежити за оплатою, а при

необхідності нагадайте компанії-покупцеві про настання дати оплати. Нараховувати пені (штрафи) за простроченими платежами, а також відстежуйте поточну платоспроможність позичальників і нові покупки засновників чи керівництва організації.

Таблиця 3.5

План заходів щодо покращення управління оборотними активами

ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»

Назва та зміст заходу	Відповідальний за реалізацію заходів	Термін виконання	Витрати, грн.	Економічний та інші види ефектів
1	2	3	4	5
Реорганізація відділу збуту у службу маркетингу	Директор з економіки і фінансів	1 рік	17600 × 12 = 211,2 тис.грн.	633,6 тис.грн
Розробка рекламної компанії	Директор служби маркетингу	2 місяці	156,25 тис. грн.за місяць	274 тис.грн. в місяць
Зменшення дебіторської заборгованості та прискорення її оборотності	Працівники комерційного відділу	1 квартал	Збільшення заробітної плати працівників комерційного відділу на 2000 грн.	Зменшення дебіторської заборгованості на 45%
Покращення матеріально-технічного постачання	Директор відділа постачання	1 місяць	-	684 тис.грн.
Нормування оборотних активів	Начальник фінансової служби	1 квартал	-	Виявлення можливостей скорочення потреби в оборотних активах
Скорочення тривалості обороту оборотних активів	Головний бухгалтер	1 рік	-	1984,21 тис.грн.

Отже, в даному розділі ми запропонували низку заходів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» щодо покращення управління оборотними активами, фінансового стану підприємства, а саме: реструктуризацію відділу збуту в маркетингову службу, що забезпечить зменшення залишків нереалізованої продукції, а також збільшення обсягу продажу завдяки

проведення рекламної компанії; зменшити розміри дебіторської заборгованості та прискорення терміну її ообротності.

Також шляхами покращення управління оборотним капіталом, а саме підвищення оборотності оборотних активів, може стати введення нормування оборотних активів, скорочення запасів, зменшення дебіторської заборгованості. Але існує ще безліч різних способів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.

ВИСНОВКИ

Визначено економічний зміст оборотних активів підприємства, склад і класифікація. Варто відзначити, що оборотні активи підприємства відіграють особливу роль у житті підприємства, на його основі проводиться безперервний, циклічний операційний процес, а його обсяги впливають на процес відтворення капіталу підприємства, що є базою для комерційної діяльності суб'єкта господарювання.

Охарактеризовано чинники впливу на ефективність використання оборотних активів. Сукупність чинників, які впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів на підприємствах у загальному вигляді можна поділити на дві групи: чинники зовнішнього середовища (опосередкованого впливу) – ті, якими підприємства не можуть управляти, але повинні до них пристосовуватися, і внутрішнього середовища (безпосереднього впливу), які залежать від здібностей менеджерів підприємств управляти оборотними активами.

Обґрунтовано методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства. Аналіз оборотних активів підприємства – важливий процес, який укладається в вивченні майнового стану й основних показників оборотних активів підприємства, у процесі його фінансово-господарської діяльності з метою виявлення шляхів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку. Оцінка ефективності формування і використання оборотних активів підприємства здійснюється за допомогою спеціальних фінансових коефіцієнтів. Основні з них традиційно групуються таким чином: показники ліквідності та показники оборотності (ділової активності).

Визначено, що ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» забезпечує близько 7-9% фармацевтичної продукції вітчизняного виробництва, кожна сьома одиниця продукції, представлена у вітчизняній аптечній мережі, виготовлена на

цьому підприємстві. Чисельність зайнятих у виробничих, торговельних та інших підрозділах підприємства складає майже 5% від чисельності усіх зайнятих у фармацевтичній промисловості в Україні.

Проаналізовано, що у 2021 р., порівняно з 2018 р., спостерігаємо зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 900795 тис. грн. або на 52,53%. Також упродовж 2018- 2021 рр. відбулося зростання собівартості реалізованої продукції на 216431 тис. грн. або на 20,55%, що вплинуло на зростання валового прибутку підприємства на 684364 тис. грн. або на 103,39%. Варто відзначити, що у 2018-2020 рр. ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» вело прибуткову діяльність (чистий прибуток склав 38746 тис. грн. у 2018 р., 38330 тис. грн. у 2019 р. та 48268 тис. грн. у 2020 р.), натомість у 2021 році ситуація на підприємстві погіршилася – ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» у 2021 р. отримало чистий збиток у розмірі -31035 тис. грн. Протягом 2018-2021 рр. відбулося збільшення операційних витрат підприємства на 825786 тис. грн. або на 47,82%. Варто відзначити, що зростання операційних витрат в основному відбулося за рахунок збільшення матеріальних витрат на 125566 тис. грн. або на 12,49%. Також протягом досліджуваного періоду спостерігаємо збільшення таких статей операційних витрат як: витрат на оплату праці на 137262 тис. грн. або на 55,40%; відрахувань на соціальні заходи на 28435 тис. грн. або на 62,51%; амортизації на 34594 тис. грн. або на 145,91% та інших операційних витрат на 499929 тис. грн. або на 123,54%.

Досліджено, що упродовж 2018-2021 рр. спостерігаємо зростання оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» на 320757 тис. грн. або на 28,21%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових оборотних активів як: запасів на 344522 тис. грн. або на 70,68%; дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 62221 тис. грн. або на 431,58%; дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 4679 тис. грн. або на 8,62% та інших оборотних активів на 11482 тис. грн. або на 71,57%. Варто відзначити, що у структурі оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма

«Дарниця» найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги (27,49% у 2018 р., 28,26% у 2019 р., 35,68% у 2020 р. і 16,18% у 2021 р.) та запаси підприємства (42,87% у 2018 р., 44,71% у 2019 р., 39,15% у 2020 р. і 57,07% у 2021 р.).

Зазначено, серед усієї сукупності факторів, на наш погляд, найбільший вплив на формування оборотних активів ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» здійснюють вплив такі економічні фактори: оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей та поточні фінансові інвестиції.

У рамках заходів централізованого характеру слід розробити дієвий економічний механізм інвестиційної політики, який передбачав би можливості своєчасного поповнення власних оборотних активів підприємств. З метою підвищення ефективності управління оборотними активами розроблено організаційно-економічний механізм оптимального управління оборотними активами, який включає: раціональну структуру управління оборотними коштами; гнучку організаційну взаємодію даних підрозділів і служб підприємства (розподіл функцій управління).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2012 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Купріна Н. М. Оборотні активи підприємства: аспекти бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами та їх класифікація / Н. М. Купріна, К. О. Васьковська, Г. Б. Пчелянська, О. М. Величко // Економіка харчової промисловості. – 2020. – Т. 12, Вип. 4. – С. 65-78.
5. Мордань Є. Ю. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства / Є. Ю. Мордань, А. О. Сумченко // Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка. – 2019. – № 4. – С. 24-34.
6. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності // Актуальні проблеми економіки. 2007. №9. 227 с.
7. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посібник. К. : Знання, 2012. 341 с.
8. Савченко А.М., Матвіюк А.В. Оборотні активи виробничого підприємства в сучасних умовах: обліково-аналітичний аспект // Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 6 (23). С. 698-705.
9. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства // Економіка і організація управління. 2018. № 1 (29). С.75-84.

10. Карелов С.П. Законодавчо-нормативне забезпечення обліку та звітності основних засобів та методи їх оцінка за його умов // Європейські перспективи. 2014. №5. С.160-166.

11. Звіт про рух грошових коштів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7: за станом на січень 2014. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO7_01012015.pdf

12. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9: затв. наказом Мінфіну від 20.10.1999 №246 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021474.htm>.

13. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2: за станом на травень 2011. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO2_01012015.pdf

14. Мурашко Т. Обрання облікових політик // Вісник. Офіційно про податки : Офіційне видання Державної фіскальної служби України. 2016. №22. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9895>.

15. Дебіторська заборгованість: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10: затв. наказом Мінфіну від 08.10.1999 №237 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-planrah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021475.html>

16. Фінансові інструменти: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13: затв. наказом Мінфіну від 30.11.2001 №559 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021479.html>

17. Подання фінансової звітності: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1: за станом на травень 2017. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/2019/IAS%2001_ukr19.pdf.

18. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8: за станом на жовтень 2018.

URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/news/Img_2020/06_2020/22-28.06.2020/IAS%208_ukr.pdf.

19. Дохід: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18: за станом на травень 2011. URL:

https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO18_01012015.pdf

20. Фінансові інструменти: розкриття та подання: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32. URL:

https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO32_01012015.pdf

21. Фінансові інструменти: визнання та оцінка: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39: за станом на січень 2005. URL:

https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO39_01012015_2.pdf

22. Канурна З.Ф. Контроль оборотних активів підприємств машинобудівного комплексу // Міжнародний збірник наукових праць. 2008. № 3 (12). С.246-252. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/68491/64015>

23. Коблянська Г.Ю., Ревенко К.О. Порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси» // Економіка: теорія та практика. 2014. № 2. С. 50-55.

24. Колумбет О. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Сер. Економіка та управління. 2013. №23-24. С.324-332

25. Малютяк С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО // Аудитор України. 2015. №7-8(236-237). С.50-53.

26. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. – № 7. – С. 43–46.

27. Власова Н. О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі: монографія / Н. О. Власова та ін. – Харків: ХДУХТ, 2014. – 258 с.

28. Власова Н. О., Михайлова О. В. Теоретичні аспекти визначення ефективності політики формування оборотних активів на підприємствах торгівлі. Бізнес Інформ. 2012. №11. С. 166–170.

29. Власова Н. О. Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Бізнес Інформ*. № 6, 2013. С. 202–208.

30. Голубко А. І. Управління оборотними активами підприємства. Матеріали XLVII наук.-тех. кон. підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Вінниця, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/allfm-2018/paper/view/452>.

31. Дейнека О. В. Оптимізація структури джерел формування оборотного капіталу підприємства персоналом. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3(29). С. 257–260.

32. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Голик Д. В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 1 (12). С. 289-293.

33. Домбровська Н. Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 812-825.

34. Дядюк М. А., Васильєва В. В. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1 (1). С. 263-271.

35. *Економіка підприємства: підручник; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко*. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2018. 551 с.

36. Єрмак С. О. Теоретико-методичний інструментарій формування комбінованих політик управління оборотним капіталом. *Економіка промисловості*. 2011. № 2. С. 242–249.

37. Канцедал Н. Ю., Клімович І. М., Ганін В. І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 103-107.

38. Кірдіна О.Г. Управління оборотними активами підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 43, 2013. С. 133–137.

39. Ковальчук Н. О. Узагальнення та систематизація наукових підходів до визначення поняття «активи». URL: http://chteiknteu.cv.ua/herald_ru/content/download/archive/2011/v3/NV-2011-V3_5.pdf
40. Кондратюк С. Я. Ефективність формування та використання активів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/357.pdf>.
41. Лепейко Т. І. Сутність оборотних коштів та їх аналіз на підприємстві. Вісник університету банківської справи Національного банку України. 2012. № 1(13). С. 215–218.
42. Лишиленко О. В. Фінансовий облік: підручник. Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2017. 556 с.
43. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6854>
44. Мартиненко В.П. Прогресивні підходи до управління оборотними активами підприємств. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. № 18, 2016. С. 225–229.
45. Міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку. Київ: Сварог, 2017. 734 с.
46. Нечай Н. М. Облікова політика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2015. 432 с.
47. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів. Економіка і держава. 2014. № 7. С. 43–46.
48. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства. Бізнес Інформ. 2014. № 2. С. 277–283.
49. Поддєрьогін Л. Д. та ін. Фінанси підприємств: підручник. Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. А. М. Поддєрьогін М. Д. Білик, Л.Д. та ін. Буряк. 6-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2006. 552с.

50. Рєпіна І. М. Активи підприємства: таксономія, діагностика та управління: Монографія. К.: КНЕУ, 2012. 274 с.

51. Рєпіна І. М. Моделі управління матеріальними оборотними активами підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: наук. журн.; № 8 (197). Луганськ: СНУ ім. Володимира Даля, 2013. Ч. 2. С. 168–175.

52. Рєпіна І. М. Діагностика активів підприємств: методологічні аспекти. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журн.; № 1. К.: НАУ, 2013. С. 188–194.

53. Сагалакова Н. О. Система показників-індикаторів економічної діагностики діяльності торговельного підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. Вип. 2. Ч. 2. С. 19–23.

54. Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10(2). 32 с.

55. Тимошенко Ю. М. Актуальні питання бухгалтерської оцінки вартості активів у системі управління підприємством. Становлення економіки України у післякризовий період: ризики та проблеми розвитку: колективна монографія; ред. О. О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський». 2012. С. 206–211.

56. Чобіток В. І. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13evieic.pdf.

57. Шарова С. В. Оборотні активи та їх місце в фінансово- економічному механізмі управління підприємством. Сучасна економічна наука: теорія і практика: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 15 листопада 2017 р. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 209 с.

58. Швець Ю. О. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. № 13. С. 127–130.

59. Швець Ю. О. Вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність стратегічного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки. 2016. № 1 (29). С. 26-36.

60. Шматковська Т. О. Раціоналізація організації облікового процесу операцій з основними засобами в аспекті підвищення ефективності використання цих активів на підприємстві. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Економічні науки. 2013. Вип. 5. Ч. 254. С. 124–129.

61. Шматковська Т. О. Демедюк Л., Ворона О. Деякі аспекти проблематики управління оборотними активами на підприємстві. Науковий вісник одеського національного економічного університету. 2016. Вип. 3. С. 174–184.

62. Янковська В. В. Економічна суть оборотних активів підприємства. Міжнародний збірник наукових праць. Випуск №1(16). URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/51630/47490>.

63. Офіційний сайт ПрАТ «Прилуцька швейна фабрика «Корона». URL: <http://shveja.biz/>

64. Лимар Ю. В. Уточнення сутності категорії "оборотні активи" в системі суміжних понять / Ю.В. Лимар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/10_83119.doc.htm.

65. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами//[Електронний ресурс] - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf

66. Оксаленко Н.О. Індикатори та показники ефективності використання оборотних активів / Н.О. Оксаленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mevhn.com/load/2013/9_mekhanizmi_pidvishhennja_ta_realizaciji_ekonomichnogo_potencialu_pidpriemstv/39-1-0-214.

67. Жмінська Л.А. Економічна сутність управління оборотними коштами / Л.А. Жмінська // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013.- № 67. – С.75-79.

68. Романченко О.О. Новітні тенденції нормування оборотних активів / О.О. Романченко // Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/romanchenko-novitni-tendentsiyi-normuvannya-oborotnih-aktiviv/>

36. Фісуненко П.А. Покращення управління дебіторською заборгованістю сучасних підприємств / П.А. Фісуненко, С.В. Літовченко// Економічний простір. – 2013. – №75. – С.250-262.

69. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. Суми: СумДУ, 2009. №2. С. 202 – 205.

70. Єйбоженко О. Система управління оборотними активами підприємства / URL:<http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/28b1ed61768b25c56a7e51ca2bbd9742.pdf>.

71. Лівощко Т.В, Кузьменко О.В. Підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_090.pdf.

72. Піскунов О. Г., Мтеленко Н. Г., Лободзинська Т. П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2009. № 6. С. 80-88.

73. Поважний О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». Економічний простір. 2018. № 12/2. С. 41 – 52.

74. Сікора І. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничому підприємстві. Бух облік і аудит. 2012. №9. С.13–18.

75. Череп А. В., Кириченко Л. А. Проблеми визначення фінансового стану підприємств в умовах фінансової кризи. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 6. С. 233–236.
76. Бланк І.А. Управління активами / І.А. Бланк - К.: Ника-Центр, Ельга, 2011. - 702 с.
77. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб./ Н.М.Бондар - К.: Видавництво А.С.К., 2010. - 400 с.
78. Бондаренко О.С. Методичні засади управління портфелем дебіторської заборгованості/ О.С. Бондаренко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави». - Дніпропетровськ: Наука і освіта. - 2010. - Т.2 - С.76-78.
79. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бодаренко// Інвестиції практика та досвід. - 2016. - № 4. - С. 40–44.
80. Бровко Л.І. Юрченко А. А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства/ Л.І. Бровко, А. А. Юрченко, Т.В. Королькова //Інвестиції: практика та досвід.-2021.-№ 2.-С.96- 102.
81. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 4. – С. 271-274.
82. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К.: ЦНЛ, 2012. – 528 с.
83. Рудницька О.М. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств // О.М. Рудницька, Я.Р. Біленська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2016. № 649: Логістика. С. 132–138.
84. Філатова З.В., Ротанова А.Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – Збірник наукових праць : Випуск 29. – Київ : НАУ, 2011. – 330 с.

85. Фінансовий словник-довідник / [М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та інші.]; за ред. М.Я Дем'яненко. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555с.

86. Фінансово-економічний аналіз: Підручник/ Буряк П.Ю., Римар М.Б., Биць М.Т. та ін. Під заг.ред. П.Ю. Буряка та М.В. Римара. – К.: ВД Професіонал, 2004. – 528 с.

87. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К., «ЦУЛ», 2008. – 235 с.

ДОДАТКИ